

دوكتور ئىبراھىم ناسىر

ئىسلامدىكى ئاياللارنىڭ ھوقۇقى ۋە مۇھىم ئىمىنلىرى

تەرجىمە قىلغۇچى:

سەيپىددىن

ئۇيغۇر تەرجىمە مەركىزى

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللاھ نىڭ ئىسمى بىلەن
باشلايمەن

بۇ كىتابنى ئىسلام قانۇنىنىڭ مۇسۇلمانلار ئارىسىغا تاشلانغان
مۇھىم مەسىلىلەردىن بىرى بولغان ئاياللار مەسىلىسىگە تۇتقان
قارىشىنى بايان قىلىپ بېرىش ئۈچۈن تەييارلىدىم.

چۈنكى ئاياللار مەسىلىسى غەرب مەدەنىيىتىنى ئازدۇرۇۋاتقان
مەسىلە بولۇپ، بۇنىڭ تەسىرى بىر قىسىم ئىسلام جەمئىيەتلىرىگە
ۋە بۇ جەمئىيەتتە ياشاۋاتقان بىر تۈرلۈك ئەۋلادلارنىڭ ئەقلىگىمۇ
تەسىر كۆرسەتكەن.

ھەقىقەتەن بۇ كىتاب ئاياللار مەسىلىسىنى ۋە بۇنىڭغا ئالاقىدار
بولغان مەسىلىلەرنى بېكىتىش، مۇداپىئە قىلىشنىڭ مۇھىم
ئىكەنلىكىنى مۇھىم بولغان باسقۇچلار بويىچە بايان قىلىپ بېرىدۇ،
بۇ مەسىلىلەرنى ئىخچام، مۇستەھكەم، توغرا ئۇسلۇبتا بايان قىلىش
ئۈچۈن كۆپلىگەن ئالىملار ۋە توغرا پىكىر ئىگىلىرى تىرىشچانلىق
كۆرسەتكەن.

رياد

مۇندەرىجە

كىرىش سۆز 5

بىرىنچىسى: ئاساسى چىقىش يولى 8

ئىككىنچىسى: ئىسلامدىكى ئاياللار ھوقۇقى ۋە ئۇنىڭ مۇھىم ئەمەللىرى
توغرىسىدىكى ئاساسى قانۇنى 17

ئۈچىنچىسى: مۇشۇ ئاساسى قانۇننىڭ بەزىلىرىگە قارىتا پىكىر يۈرگۈزۈش ۋە
چۈشەندۈرۈشلەر 34

تۆتىنچىسى: نەسەت ۋە تەلەپلەر 53

كىرىش سۆز

بارلىق ماختاشلار ئاللاھقا خاستۇر، دۇرۇت ۋە سالاملار ئاللاھنىڭ ئەلچىسى بولغان پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىغا، ساھابىلىرىغا ۋە ئۇلارغا ئەگەشكەن بارلىق ياخشى كىشىلەرگە بولسۇن.

بۇ كىتابنى ئىسلام قانۇنىنىڭ مۇشۇ ئەسىردىكى مۇھىم مەسىلەردىن بىرى بولغان «ئاياللار مەسىلىسى» ۋە مۇسۇلمانلار جەمئىيىتىدىكى ئاياللارنىڭ ھوقۇقى - مەنپەئىتى، بولۇپمۇ مۇشۇ ئەسىردىكى غەرب مەدەنىيىتىنىڭ ئازغۇن - تەتۈر قۇيۇنلىرىنىڭ قارشىسىدا تۇتقان ئورنىنى بايان قىلىش، ئىسلام ئۈمىتىگە ئېزىپ كەتمەستىن ئۆز دىنىدا مۇستەھكەم تۇرۇشقا نەسىھەت قىلىش ۋە ئاللاھ تائالانىڭ بارلىق ئىنسانلارغا رەھمەت قىلىش بىلەن ئۇلارغا ھەر زاماندا ئۇلار ياشاۋاتقان جايلارغا مۇۋاپىق كېلىدىغان مۇكەممەل شەرىئەت قانۇنىنى بېكىتىپ بەرگەنلىكىنى بايان قىلىپ بېرىش ئۈچۈن تەييارلىدىم.

ھەقىقەتەن ئامېرىكا ۋە ياۋروپا بىرلىكىدىن ئىبارەت ماددىي - شەھۋانىي مەنپەئەت قارىشىنى ئاساس قىلىدىغان ئىلمانىي پىكىردىكى غەرب ئەللىرى ئۆز مەنپەئەتىنى ئاساس قىلىپ، ئىسلامغا بولغان ئۆچلۈك - دۈشمەنلىكنى ئاشكارا قىلىپ ئىسلام ئۈمىتىنىڭ گۈزەل ئەخلاقىنى ۋەيران قىلىش ئۈچۈن بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىنى ھەرىكەتلەندۈرۈپ، كىشىلىك ھوقۇققا رىئايە قىلىش دېگەن شۇئارنى ئوتتۇرىغا قويدى.

مەلۇم سىياسىي ئاجىزلىق تەرەپتىن ئىسلام دۈشمەنلىرىگە سىياسىي ۋە ئەسكىرىي جەھەتتە قارشىلىق كۆرسىتىشتىن ئاجىز كەلگەنلىكىمىزنى چۈشىنىپ يەتسەكمۇ، لېكىن ئىسلام ئالىملىرى، توغرا پىكىر ئىگىلىرى ئۈچۈن دىن دۈشمەنلىرىگە ئىلمى ۋە پىكىر تەرەپلەردىن رەددىيە بېرىشكە سەل قاراش، ئاجىزلىق قىلىش لايىق بولمايدۇ، چۈنكى دىن دۈشمەنلىرىنىڭ ھازىرقى ۋە كېيىنكى ئاساسلىق پىلانى، ئىسلام ئۈمىتىنىڭ ئاساسى قۇرۇلمىلىرىنىڭ بىرى بولغان ئاياللارنىڭ ئەخلاقىنى ۋەيران قىلىشتىن ئىبارەت.

دىن دۈشمەنلىرى مەلۇم باسقۇچتا مەلۇم بىر شەھەرنىڭ سىياسىي ھۆكۈمرانلىقىنى ئاغدۇرۇپ تاشلاپ، ئەسكىرىي كۈچىنى مەغلۇپ قىلىپ غەلبىگە ئېرىشىشى مۇمكىن، لېكىن ئىسلام ئۈمىتىنى ئۆزىنىڭ دىنىدا ئىشەنچى بىلەن مۇستەھكەم تۇرسا، ئۇلارنىڭ ئىسلام مىللىتىنىڭ ھەممىسىگە ھۆكۈمرانلىق قىلىشى ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس.

ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿ئەھلى كىتابتىن بىر تۈركۈم كىشىلەر سىلەرنى ئازدۇرۇشنى ئۈمىد قىلىدۇ، ئۇلار پەقەت ئۆزلىرىنىلا ئازدۇرىدۇ، (بۇنىڭ ۋابالى ئۇلارغا ھەسسەلەپ ئازاب قىلىنىش بىلەن ئۆزلىرىگەلا قايتىدۇ). (لېكىن) ئۇلار (بۇنى) تۇيمايدۇ﴾^①.

ئاللاھ تائالا يەنە مۇنداق دېگەن: ﴿ئۇلار سىلەرنىڭ ئۆزلىرىدەك كۆپىر بولۇشۇڭلارنى، شۇنىڭ بىلەن ئۆزلىرىگە ئوخشاش بولۇشۇڭلارنى ئۈمىد قىلىدۇ﴾^②.

① سۈرە ئال ئىمران 69 - ئايەت

② سۈرە نسا 89 - ئايەت

مۇشۇ ھەقىقەت بىزنى ئاياللار مەسلىسىگە ئالاقىدار بولغان ئىجتىمائىي ساھەلەردە قىزغىن ھەرىكەت ئېلىپ بېرىۋاتقان غەربلەشتۈرۈش قارشىنى مۇلاھىزە قىلىش ۋە ئۇنىڭغا قارشى ئاساسىي قائىدىلەرنى كۈچلەندۈرۈشكە تۈرتكە بولىدۇ.

ھەقىقەتەن مۇشۇ ئاساستا بىرلىشىپ يىغىلىش بولسا، جەمئىيەتنى ئىسلاھ قىلىدىغان ياخشى كىشىلەرنى كۆپەيتىش، ئۇلارنىڭ چاقىرىقىغا ئاۋاز قوشۇشنىڭ نامايەندىسى، ئۇلارنى ياخشىلىققا، ھەقىقەتكە ياردەم بېرىشكە، زۇلۇمنى ۋە ئېسىل ئەخلاق - پەزىلەتلەرگە زىت بولغان گەپ - سۆزلەرگە قارشى تۇرۇشقا بىرلەشتۈرۈش، ئىسلام ئۈمىتىنى ئەخلاقى بۇزۇلۇشتىن ساقلاپ قىلىشنىڭ مۇھىم نەتىجىلىرىنىڭ بىرى.

مەن بۇ كىتابنى ئىخچام تۈزۈش بىلەن بىرگە دەلىللەر بىلەن چۈشەندۈرۈشلەرنى يېقىنلاشتۇرۇشقا تىرىشتم.

بۇ كىتاب تۆۋەندىكى مۇھىم نۇقتىلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ:

— ئاساسىي چىقىش يولى.

— ئىسلامنىڭ ئاياللارنىڭ ھوقۇقى ۋە مۇھىم ئەمەللىرى توغرىسىدىكى ئاساسىي قانۇنى.

— مۇشۇ ئاساسىي قانۇننىڭ بەزىلىرىگە قارىتا پىكىر يۈرگۈزۈش ۋە چۈشەندۈرۈشلەر.

— نەسىھەت ۋە تەلەپلەر.

بىرىنچىسى: ئاساسىي چىقىش يولى

بۇ يەردە ئاياللارنىڭ ھوقۇقى - مەنپەئەتتىگە ئالاقىدار بولغان قائىدە - پىرىنسىپ، شەرتى چىقىش يولى ۋە ئەمەلىي تەتقىقاتلار بولۇپ، بۇ بىزگە ئاياللار مەسلىسىنى ھەل قىلىشنىڭ يولىنى ۋە ساقلىنىشنىڭ چارە - تەدبىرلىرىنى بەلگىلەپ بېرىدۇ، بۇنىڭ مۇھىملىرى:

1 - دۇنيا - ئاخىرەت ئىشلىرىغا ئالاقىدار بولغان ياخشىلىق ۋە ھەقىقەتنىڭ ئاساسلىق مەنبەسى ئاللاھنىڭ ۋەھىيىسى، ئۇ ۋەھىينىڭ مەنبەسى بولسا ئاللاھنىڭ كىتابى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇبارەك سۈننەتلىرى، ئېتىبارغا ئېلىنىدىغان ئالىملارنىڭ بىرلىكى (ئىجماسى) بۇ مەنبەگە خىلاپلىق قىلماسلىق، مەسلىلەرگە دۇچ كەلگەندە بۇنىڭغا مۇراجىئەت قىلىش بولسا ئىماننىڭ ئەسلى ۋە مۇھىم شەرتلىرى ئىكەنلىكىگە كەسكىن ئېتىقاد قىلىش كېرەك، ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿ئى مۇھەممەد!﴾ پەرۋەردىگارىڭ بىلەن قەسەمكى، ئۇلار (يەنى مۇناپىقلار) ئۆز ئارىسىدىكى دەتالاشقا سېنى ھۆكۈم چىقىرىشقا تەكلىپ قىلمىغۇچە، ئاندىن سېنىڭ چىقارغان ھۆكۈمىڭگە ئۇلارنىڭ دىللىرىدىكى قىلچە غۇم بولسىمۇ يوقالمىغۇچە ۋە ئۇلار پۈتۈنلەي بويسۇنمىغۇچە ئىمان ئېيتقان بولمايدۇ^①

دېندە مۇھىم بولغان ئىشلاردىن ئاللاھنىڭ رەبلىك (بەندىلەرنىڭ ئىشلىرىنى ئىدارە قىلىش) سۈپىتىدە يەككە - يېگانە ئىكەنلىكىگە ئىشىنىش، ئىنسانلارنىڭ ھاياتلىق ئىشلىرىدا خۇسۇسىيەت - ياكى

① سۈرە نىسا 65 - ئايەت.

ئىجتىمائىي ئىشلىرىنىڭ ھەممىسىدە ھۆكۈم قىلىش، قانۇن چىقىرىش ھوقۇقىنىڭ ئاللاھقا خاس ئىكەنلىكىگە ئىشىنىش، ئاللاھنىڭ ئىلاھلىق (ئىبادەت قىلىنغۇچى) سۈپىتىدە يەككە - يېگانە ئىكەنلىكىگە ۋە بارلىق ئىشلاردا ئاللاھنىڭ ھۆكۈمىگە قايتىشىنىڭ زۆرۈر ئىكەنلىكىگە ئىشىنىش.

2 - ئىسلام قانۇنىنىڭ ھەرقانداق زامان ۋە ماكاندا قوللىنىشقا مۇۋاپىق ئىكەنلىكى ۋە ئىنسانلارنىڭ تۇرمۇشىغا مۇناسىۋەتلىك ھاياتىنىڭ ھەممە تەرەپلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالدىغانلىقىغا ئىشىنىش، شەرىئەتنىڭ جۈزئىي ۋە ئومۇمىي ئەھكاملىرىغا، ياخشىلىق، ئادىللىق، رەھىم - شەپقەتلەرنىڭ ھەممىسى ئىسلام دىنىدا ئىكەنلىكىگە ئىشىنىش كېرەك، ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿بۇ قۇرئان ھەقىقەتەن ئەڭ توغرا يولغا باشلايدۇ، ياخشى ئىشلارنى قىلىدىغان مۆمىنلەرگە ئۇلارنىڭ چوڭ مۇكاپاتقا ئېرىشىدىغانلىقى بىلەن خۇش خەۋەر بېرىدۇ. يەنە مۆمىنلەرگە خۇش خەۋەر بېرىدۇكى، ئاخىرەتكە ئىشەنمەيدىغانلارغا قاتتىق ئازاب تەييارلىدۇق﴾^① بۇنداق كەسكىن ئىشىنىشنىڭ سەۋەبى، شەرىئەت ئەھكاملىرى ھەممىنى بىلىپ تۇرغۇچى، تولۇق ھېكمەت ئىگىسى، بەندىلەرنىڭ ئىشلىرىدىن خەۋەردار بولغۇچى، كۆيۈمچان، ھەممىگە غالىپ بولغان ئاللاھ تەرەپتىن يولغا قويۇلغانلىقىدىن ئىبارەت، ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿ئۇلار جاھىلىيەت دەۋرىنىڭ ھۆكۈمىنى تەلەپ قىلامدۇ؟ (ئاللاھقا) چىن ئىشىنىدىغان قوۋمنىڭ نەزىرىدە ھۆكۈمدە ئاللاھ دىنىمۇ ئادىل كىم بار﴾^②.

شۇنىڭ ئۈچۈن ھەرقانداق ئىش - ھەرىكەتلەردە خاتالىق يۈز بەرسە بۇنى تۈزىتىشتە، ھەقىقەت بىلەن ئازغۇنلۇقنى، توغرا بىلەن خاتانى ئايرىشتا دىنسىز ئامبىرىكا ۋە غەرب ئەللىرىنىڭ قانۇن تۈزۈمىگە ياكى ئۇلارنىڭ تەسىرىگە ئۇچراپ ئېزىپ كەتكەن مۇسۇلمانلارنىڭ كۆز قارىشىغا قارىماستىن بەلكى ئاللاھ تائالا چۈشۈرۈپ بەرگەن شەرىئەتنىڭ ئۆلچىمىگە مۇۋاپىق ھەل قىلىش كېرەك، ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿ئۇلارنىڭ ئاللاھ ساڭا نازىل قىلغان قۇرئاننىڭ بىر قىسمىدىن سېنى ۋاز كەچۈرۈشىدىن ساقلانغىن﴾^①.

3 - ئىنسانلارنىڭ شەيئىلەرگە باھا بېرىش، نەرسىلەرنى سېلىشتۇرۇش، تەسەۋۋۇر قىلىش، تۇرغۇزۇشتا ئوتتۇرىغا قويغان مەنھەج - پىرىنسىپلىرى ھەرقانچە پارىقراق، چىرايلىق بولسىمۇ، ئۇ ئاللاھنىڭ ئىلاھى قانۇنىغا زىت بولىدىكەن، بۇنىڭ ناقىس - خاتا ئىكەنلىكىنى ئىسسىدىن چىقارماسلىق كېرەك، ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿ئۇلار قۇرئان ئۈستىدە پىكىر يۈرگۈزمەمدۇ؟ ئەگەر قۇرئان (مۇشرىكلار بىلەن مۇناپىقلار گۇمان قىلغاندەك) ئاللاھ دىن غەيرىنىڭ تەرىپىدىن بولغان بولسا، ئەلۋەتتە، ئۇنىڭدىن نۇرغۇن زىددىيەتلەرنى تاپقان بولاتتى﴾^②.

شۇنىڭ بىلەن بىرگە پۈتۈن ئىنسانلار مۇسۇلمان بولسۇن ياكى كۆپىر بولسۇن ئۇلار دۇنيادا ئۇچراۋاتقان جاپا - مۇشەققەتلەرنىڭ ئاساسلىق سەۋەبى ئۇلارنىڭ دۇچ كەلگەن ئىشلاردا شەرىئەت ئەھكاملىرىغا مۇراجىئەت قىلماستىن بەلكى ئۇ مەنھەجىدىن يىراقلىشىپ كەتكەنلىكتىن بولغان، ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿ئىنسانلارنىڭ قىلغان گۇناھلىرى تۈپەيلىدىن، قۇرۇقلۇقتا ۋە

① سۈرە مائىدە 49 - ئايەت.

② سۈرە نىسا 82 - ئايەت.

① سۈرە ئىسرا 9 - 10 - ئايەتلەر.

② سۈرە مائىدە 50 - ئايەت.

دېڭىزدا ئاپەت يۈز بەردى، **اللھ ئۇلارنى تەۋبە قىلسۇن دەپ قىلمىشلىرىنىڭ بىر قىسمىنىڭ (جازاسىنى) ئۇلارغا تېتىتى**①.

اللھ تائالا يەنە مۇنداق دېگەن: ﴿ئەگەر ئاسمان - زېمىندا اللھ تىن باشقا ئىلاھلار بولسا ئىدى، (كائىناتنىڭ تەرتىپى) ئەلۋەتتە بۇزۇلاتتى، ئەرشىنىڭ پەرۋەردىگارى اللھ ئۇلارنىڭ سۈپەتلىگەن نەرسىلىرىدىن پاكىتۇر.﴾②

4 - ئىسلام دىنىنىڭ ئادىللىق ئۈستىگە قۇرۇلغان دىن ئىكەنلىكىگە ئىشىنىش، بۇ ئادىللىقنىڭ تەلىپى: ئىككى ئوخشاش نەرسىنىڭ ئارىسىنى باراۋەر قىلىش، ئوخشىمايدىغان ئىككى نەرسىنىڭ ئارىسىنى ئايرىش، ئىسلام دىنىنى چەكلىمە قويماستىن مۇتلەق ئادىللىق دەپ قاراش توغرا ئەمەس، چۈنكى مۇتلەق ئادىللىق بەزەن ۋاقىتتا ئىككى ئوخشىمايدىغان نەرسىنىڭ ئارىسىنى باراۋەر قىلىشنى تەلەپ قىلىدۇ، بۇ ھەقىقەتەنمۇ زۇلۇمدىن ئىبارەت، ئەگەر باراۋەرلىكنى مۇتلەق ئادىللىق دەپ چۈشەنگەن ئادەم سۆزىنىڭ مەنىسىنى توغرا، لەۋزىنى خاتا چۈشەنگەن بولىدۇ، چۈنكى قۇرئان كەرىمدە مۇتلەق باراۋەرلىككە بۇيرۇيدىغان بىرمۇ ھەرپ كەلمىگەن بەلكى ئادىللىققا بۇيرۇيدىغان ھەرپلەر كەلگەن، اللھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿اللھ ھەقىقەتەن (كىشىلەر ئارىسىدا) ئادىل بولۇشقا، (جىمى خەلققە) ياخشىلىق قىلىشقا، خىش - ئەقربالارغا سىلە - رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ، قەبىھ (سۆز - ھەرىكەتلەر) دىن، يامان ئىشلاردىن ۋە

زۇلۇم قىلىشتىن توسىدۇ. نەسىھەتنى قوبۇل قىلسۇن دەپ، اللھ سىلەرگە پەند - نەسىھەت قىلىدۇ﴾①.

شەرىئەت ئەھكاملىرىنىڭ ھەممىسى ئادىللىق ئاساسىدا بولىدۇ، ئوخشاش نەرسىلەرنىڭ ئارىسىنى باراۋەر قىلىش، ئوخشىمايدىغان نەرسىلەرنىڭ ئارىسىنى ئايرىشنىڭ ئۈزۈم ئادىللىق، ھەقىقەتەن اللھ نىڭ بەرگەن خەۋەرلىرى راستتۇر، ھۆكۈمدە ئادىللىق قىلغۇچىدۇر، اللھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿پەرۋەردىگارىڭنىڭ سۆزى ناھايىتى راستتۇر، ناھايىتى توغرىدۇر، ئۇنىڭ سۆزىنى ئۆزگەرتەلەيدىغان ھېچ كىشى يوقتۇر. اللھ (بەندىلەرنىڭ سۆزلىرىنى) ئاڭلاپ تۇرغۇچىدۇر، (ئەھۋالىنى) بىلىپ تۇرغۇچىدۇر﴾②.

شۇنىڭ ئۈچۈن ئىسلام ئىنسانلارنىڭ ھاياتى تۇرمۇشىدىكى ئۆز - ئارا ئالاقىسىنى ئەڭ تۆۋەن باسقۇچتا بولسىمۇ ئادىللىق بىلەن ئىلىپ بېرىشقا بۇيرۇيدۇ، ئىنسانلار دىن ھەر ۋاقىت ئۆزى بىلەنمۇ ۋە باشقىلار بىلەنمۇ ئادىللىق قىلىشنى تەلەپ قىلىدۇ، اللھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿ئى مۆمىنلەر! اللھ نىڭ (ھەقىقىتىنى) ئادا قىلىشقا تىرىشىڭلار، ئادىللىق بىلەن گۇۋاھلىق بېرىڭلار، بىرەر قوۋمغا بولغان ئۆچمەنلىكڭلار (ئۇلارغا) ئادىل بولماسلىقىڭلارغا سەۋەب بولمىسۇن، (دۈشمىنىڭلارغا) ئادىل بولۇڭلار، بۇ (يەنى) ئۇلارغا ئۆچمەن تۇرۇپ ئادىل بولۇشۇڭلار) تەقۋادارلىققا ئەڭ يېقىندۇر، اللھ دىن قورقۇڭلار، اللھ ھەقىقەتەن قىلمىشلىرىڭلاردىن خەۋەرداردۇر﴾③.

① سۈرە نەھل 90 - ئايەت.
 ② سۈرە ئەنئام 115 - ئايەت.
 ③ سۈرە مائىدە 8 - ئايەت.

① سۈرە رۇم 41 - ئايەت.
 ② سۈرە ئەنبىيا 22 - ئايەت.

چۈشەنچىسى ئاجىزلاپ كەتكەن كىشىلەرگە كۆپ نەسىھەت قىلىش كېرەك.

بىلەن) قاتتىق مۇئامىلە قىلغىن، ئۇلارنىڭ جايى جەھەننەمدۇر، ئۇ نېمىدېگەن يامان جاي! ﴿^①

الله تائالا يەنە مۇنداق دېگەن: ﴿ئۇلارغا قارايدىغان بولساڭ، بەدەن قۇرۇلۇشى (سالاپەتلىكى) سېنى ھەيران قالدۇرىدۇ، ئەگەر ئۇلار سۆزلىسە، (سۆزىنىڭ پاساھەتلىكىدىن) سۆزىگە قۇلاق سالىسەن، (ئىلمىسىز، ئەقىلسىز، پاراسەتسىزلىكتە) گويا ئۇلار تامغا يۆلەپ قويۇلغان (چىرىپ قالغان) ياغاچلاردۇر، ئۇلار (قورقۇنچتىن) ھەرقانداق ئاۋازنى ئۆزلىرىگە قارىتىلغان دەپ گۇمانلىنىدۇ، ئۇلار (ساڭا ۋە مۆمىنلەرگە) دۈشمەندۇر، ئۇلاردىن ھەزەر ئەيلىگىن، الله ئۇلارنى ھالاك قىلسۇن! ئۇلار قانداقمۇ (ھىدايەتتىن گۇمراھلىققا) بۇرۇلۇپ كېتىدۇ! ﴿^②

ئۇلارنىڭ (مۇناپىقلارنىڭ) تۇتقان پىرىنسىپى — مەنھىجى مۇسۇلمانلارنى ئازدۇرۇشتىن ئىبارەت بولۇپ (بۇنىڭدىن بەك ھەزەر ئەيلەش كېرەك) ئۇ بولسىمۇ ئۇلارنىڭ شەرىئەتنىڭ تېكىستلىرىنى ئەسلى مەقسەتتىن ئۆزگەرتىش، مەنىلىرىنى تەۋىل قىلىش، سۆزلۈكلەرنى شەك — شۈبھىلىك ئاجىز قاراشلار بىلەن چۈشەندۈرۈشتىن ئىبارەت.

دىن دۈشمەنلىرى ئۈچۈن خىزمەت قىلىۋاتقان جاسۇسلارغا، ئۇلارنىڭ ئاجىز ماددى - مەنىۋى تۇرمۇشىنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىغان بىر قىسىم مۇسۇلمانلارغا، ئۇلارنىڭ ئازدۇرۇشى ۋە شەكىلىك قاراشلىرىنىڭ تەسىرىدە ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئەھكاملارى بىلەن پەخىرلىنىشتىن

^① سۈرە تەۋبە 73 - ئايەت.

^② سۈرە مۇنافىق 4 - ئايەت.

ئىككىنچىسى: ئىسلامدىكى ئاياللار ھوقۇقى ۋە ئۇنىڭ مۇھىم ئەمەللىرى توغرىسىدىكى ئاساسىي قانۇنى

مۇسۇلمانلار تارىخىدا ئىسلام ئۈمىتى ئىچىدە ئۇلارنىڭ ئىززەت - ھۆرمىتى ئاشقان، تەرەققىي قىلغان دەۋرلەردە بولسۇن ياكى ئۇلارنىڭ ئاجىزلىشىپ مەغلۇبىيەتكە دۇچ كەلگەن دەۋرلىرىدە بولسۇن ئۇلار «ئاياللار مەسلىسى» دېگەن قىيىنچىلىققا ئۇچراپ باقمىغان، بەلكى غەربلىكلەر ۋە ياۋروپا مەدەنىيىتىنى دەۋا قىلغۇچىلار غەربىنىڭ بۇ كېسەل تەككەن ئازابلىق مەدەنىيىتىنى ئىنسانىيەت جەمئىيىتىگە تاراتتى، مۇسۇلمانلار جەمئىيىتىمۇ بۇنىڭ سىرتىدا قالمىدى، دىنىنى ياقىتۇرمايدىغان غەربلىكلەرنىڭ چۈشەنچىسىگە ئاساسەن «ئاياللارنى ئازاد قىلىش» چاقىرىقىنى كۆپلىگەن ئىسلام دۆلەتلىرىدە ئوتتۇرىغا قويدى، كىشىلەرنى بۇ چاقىرىققا ئاۋاز قوشۇپ ماسلىشىشقا چاقىردى. شۇنىڭ ئۈچۈن بىز تۆۋەندە مۇشۇ چۈشەنچىلەرگە ئالاقىدار بولغان شەرىئەت ئەھكاملىرىنىڭ بىر قىسىم ئاساسلىرىنى بايان قىلىپ ئۆتىمىز:

1 - ئاياللار بولسا ئىنسانلارنىڭ ئاساسلىق بىر تۈرى بولۇپ، اللە تائالا مۇنداق دېگەن: «اللە بىر جۈپنى - ئەركەك بىلەن چىشىنى ياراتتى»^①.

ئاياللار بولسا بىر پۈتۈن گەۋدىنىڭ يېرىمى بولۇپ، اللە تائالا يەنە مۇنداق دېگەن: «ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم

ئەلەيھىسسالامدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان»^①.

ئاياللار ئەسلى قۇرۇلما، ئۆسۈپ يېتىلىش ۋە ئاخىرقى باسقۇچتا ئەرلەرنىڭ بىر پارچىسى بولۇپ، ئۇلارنىڭ ھەربىرى ئۆزىگە خاس بولغان ئىشلاردا كائىناتنى گۈللەندۈرۈشتە ھەمكارلىشىدۇ، دىنى ئەھكاملارنىڭ ئومۇمىي قىسمىدا يەنى تەۋھىد، ئېتىقادتا، جازا - مۇكاپاتلاردا (ساۋابتا) ۋە ئومۇمىي ھەق تەلەپ دەۋا قانۇنلىرىدا ئۇلارنىڭ ئارىسىدا پەرق يوق، اللە تائالا مۇنداق دېگەن: «ئەر - ئايال مۆمىنلەردىن كىمكى ياخشى ئەمەل قىلىدىكەن، بىز ئۇنى ئەلۋەتتە (دۇنيادا قانائەتچانلىق، ھالال رىزىق ۋە ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىپ) ئوبدان ياشىتىمىز، ئۇلارغا، ئەلۋەتتە، قىلغان ئەمەلدىنمۇ ياخشىراق ساۋاب بېرىمىز»^②.

ئەبۇ داۋۇد بىلەن تىرمىزى رىۋايەت قىلغان ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەقىقەتەن ئاياللار ئەرلەرنىڭ قېرىنداشلىرى».

يەنە اللە نىڭ ھۇزۇرىدىمۇ ئىززەت - ئىكرامنىڭ ئۆلچىمى تەقۋالىقتىن ئىبارەت اللە تائالا مۇنداق دېگەن: «ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىز ھەقىقەتەن بىر ئەر، بىر ئايالدىن، (ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن ئىبارەت) بىر ئاتا بىر ئانىدىن ياراتتۇق ئۆز ئارا تونۇشۇشۇڭلار ئۈچۈن سىلەرنى نۇرغۇن مىللەت ۋە ئۇرۇق قىلدۇق، ھەقىقەتەن ئەڭ تەقۋادار بولغانلىرىڭلار اللە نىڭ دەرگاھىدا ئەڭ ھۆرمەتلىك ھېسابلىنىسىلەر (يەنى كىشىلەرنىڭ بىر-بىرىدىن ئارتۇق بولۇشى نەسەب بىلەن

① سۈرە نىسا 1 - ئايەت.

② سۈرە نەھل 97 - ئايەت.

① سۈرە نەجم 45 - ئايەت.

ئەمەس، تەقۋادارلىق بىلەن بولىدۇ، ئاللاھ ھەقىقەتەن ھەممىنى بىلگۈچىدۇر، ھەممىدىن خەۋەرداردۇر^①. ئاللاھ نىڭ (سىلەرنى بىز ھەقىقەتەن بىر ئەر، بىر ئايالدىن، ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن ئىبارەت) بىر ئاتا بىر ئانىدىن ياراتتۇق) دېگەن ئايەتتىكى سۆزدىنمۇ ئالاھىدىرەك مەنىنى بىلدۈرىدىغان سۆز يوق.

ئاللاھ تائالانىڭ «ئۇلارنىڭ دۇئاسىنى پەرۋەردىگارى ئىجابەت قىلدى: «مەن سىلەردىن ئەر بولسۇن، ئايال بولسۇن، ھەرقانداق بىر ياخشى ئىش قىلغۇچىنىڭ قىلغان ئەمەلىنى بىكار قىلىۋەتمەيمەن، سىلەر بىر- بىرىڭلاردىن تۆرەلگەن»» دېگەن ئايەتتە ئۇلار ئاللاھ نىڭ ھۇزۇرىدىكى ئەر - ئاياللىق ئاتالغۇسىدا، دىننىڭ ئومۇمىي قىسمىدا، شەرىئەت قانۇنلىرىدىن ئىبارەت ئۆلچەملەردە باراۋەر دېگەن.

ئىنسانلارنى ياراتقۇچى ئاللاھ نىڭ ھېكمىتى ئەرلەرنىڭ قۇرۇلمىسى، ھەيئىتى، ۋە يارىتىلىش سۈپەتلىرىدە ئاياللارغا ئوخشىمايدىغان بولۇشىنى تەقەززا قىلدى.

بۇلارنىڭ يارىتىلىشتىكى ئوخشاشماسلىقىنىڭ تەسىرىدە، ئۇلارنىڭ بەدەندىكى كۈچ - قۇۋۋەت، كۆيۈمچانلىق، ئىرادىلىك بولۇش قاتارلىق ئىشلارنىمۇ ئوخشاشماسلىق بولدى، ئاللاھ تائالا ئەرلەر توغرىسىدا مۇنداق دېگەن: «(ئۇ تەلەپ قىلغان) ئوغۇل (ئاتا قىلىنغان) قىزغا ئوخشاش ئەمەس»^② ئاللاھ تائالا ئاياللار توغرىسىدا مۇنداق دېگەن: «ئۇلار

① سۈرە ھۇجۇرات 13 - ئايەت.

② سۈرە ئال ئىمران 36 - ئايەت.

ئاللاھ قا) زىبۇزىننەت ئىچىدە چوڭ بولىدىغان، مۇنازىرىدە مەقسىتىنى ئوچۇق بايان قىلالمايدىغان (قىزلارنى مەنسۇپ قىلامدۇ؟)»^①.

ھەقىقەتەن ئىسلام ئىككى جىنسىنىڭ (ئەر بىلەن ئايالنىڭ) مۇشۇ ئوخشاشماسلىقلىرىغا ئاساسەن ئومۇمىي قانۇن - تۈزۈملەردە بۇنىڭغا ئالاھىدە كۆڭۈل بۆلدى، ھەممە ئىشلارنى بىلىپ تۇرغۇچى، خەۋەر تاپقۇچى ئاللاھ نىڭ چەكسىز ھېكمىتى بىلەن بولغان مۇشۇ ئوخشاشماسلىق، بىر قىسىم شەرىئەت ئەھكاملىرىدا، مۇھىم ئىشلاردا، خىزمەت ئورۇنلىرىدا ئۇلار ئارىسىدىكى پەرقلەرنى ئۇلارنىڭ ئۆز قۇرۇلمىسىغا، خۇسۇسىيەتلىرىگە مۇۋاپىق ھالەتتە بېكىتتى، ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: «يارىتىش ۋە ئەمىر قىلىش (يەنى كائىناتنى تەسەۋرۇپ قىلىش) راستتىنلا ئاللاھ نىڭ ئىلكىدۇر. ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللاھ نىڭ دەرىجىسى كاتتىدۇر»^②، ئاشۇ ئاللاھ نىڭ كائىناتتىكى نەرسىلەرنى پەيدا قىلىش، قۇراشتۇرۇش، ۋە ئىدارە قىلىشتىكى ئىرادىسى، بۇ ئاللاھ نىڭ دىنى - شەرىئەتتىكى ئىشلاردا قانۇن - ھۆكۈم چىقىرىش ئىرادىسى، ئاللاھ نىڭ بۇ ئىككى ئىرادىسى ئەرلەر بىلەن ئاياللارنىڭ مۇۋاپىق يارىتىلىش ئىشلىرىدا، كائىناتنى گۈللەندۈرۈشتە، يەككە كىشىلەرنىڭ ۋە جەمئىيەتنىڭ ھاياتلىق نىزام نامىسىنى تەرتىپلەشتە بىرلەشتى.

2 - شەرىئەت ئەھكاملىرىنىڭ ھەممىسى مۇشۇ ھەقىقەتكە مۇستەھكەم ئورۇنلاشتۇرۇلدى، ئىسلامدىكى ئائىلە تۈزۈمىمۇ مۇشۇ ئەھكاملارنىڭ جۈملىسىدىن، ئىسلامدىكى ئائىلە تۈزۈمى مۇستەھكەم بولغان شۇ جەمئىيەتنىڭ بىر قۇرۇلمىسى، جەمئىيەتنىڭ

① سۈرە زۇخۇرق 18 - ئايەت.

② سۈرە ئەئراق 54 - ئايەت.

مۇستەھكەم، ساغلام بولۇشى ئائىلىنىڭ مۇستەھكەم ساغلام بولۇشىغا مۇناسىۋەتلىك، ئىسلامدىكى ئائىلە تۈزۈمىنىڭ ئەمەلىيلەشتۈرىدىغان ئاخىرقى غايىسى بولسا ئائىلىدىكى كىشىلەر ئارىسىدا دوستلۇق، مۇھەببەت، مېھرىبانلىق، خاتىرجەملىكنى بەرپا قىلىشتىن ئىبارەت، **اللھ تائالا مۇنداق دېگەن: «ئاياللار بىلەن ئونسۇ - ئۆلپەت ئېلىشىڭلار ئۈچۈن (اللھ نىڭ) ئۇلارنى سىلەرنىڭ ئۆز تىپىڭلاردىن ياراتقانلىقى، ئاراڭلاردا (يەنى ئەر - خوتۇن ئارىسىدا) مېھىر - مۇھەببەت ئورناتقانلىقى اللھ نىڭ (كامالى قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان) ئالامەتلىرىدىندۇر، پىكىر يۈرگۈزىدىغان قوۋم ئۈچۈن، شەك - شۈبھىسىزكى، بۇنىڭدا نۇرغۇن ئىبرەتلەر بار»**^①.

ئائىلە قۇرۇلمىسىنى مۇستەھكەملەشتە ئاياللار ئاساسلىق رول ئوينايدۇ، ئائىلە ئىچىدە ئاياللارنىڭ مەسئۇلىيەتسىزلىكى كۆرۈلىدىكەن بۇنىڭ تەسىرى ئائىلىدىكى ھەممە كىشىلەر دە ئىپادىلىنىدۇ، ئاياللارنىڭ مەنپەئىتىنى قوغدايدىغان ساغلام جەمئىيەتلەر مۇشۇ ئەسىرنىڭ جاھىلىيەت قارشىدا ياشاۋاتقان ئاياللارنىڭ ئائىلىدىكى رولىنى ئېتىبارغا ئالمايدىغان ياكى ئۇلارنىڭ ئائىلە ئىشلىرىدا مەسئۇلىيەتچان بولۇشىنىڭ ھېچقانداق ئەھمىيىتى يوق قارايدىغان ئەقىلسىز كىشىلەرگە قارشى ھەقىقىي مەيداندا مۇستەھكەم تۇرۇشى كېرەك، چۈنكى ئاياللارنىڭ قىلىۋاتقان ئىشلىرىمۇ ئائىلە ۋە جەمئىيەتنىڭ مەسلىھەتى ئۈچۈن بولغان مۇھىم ئىشلاردىن ئىبارەت.

① سۈرە رۇم 21 - ئايەت.

بۇنىڭ ئەكسىچە ئەرلەرنىڭ ئۈستىدىمۇ ئائىلە باشقۇرۇش ۋە ئائىلىگە يېتەكچىلىك قىلىشتىن ئىبارەت ئىسلام شەرىئەت - قانۇنى بېكىتكەن ئېغىر مەسئۇلىيەت بار، اللھ تائالا مۇنداق دېگەن: «ئەرلەر ئاياللارنىڭ ھامىيلىرىدۇر، بۇ اللھ نىڭ ئۇلارنىڭ بەزىسىنى بەزىسىدىن (يەنى ئەرلەرنى كۈچ - قۇۋۋەت، غازاتقا چىقىش قاتارلىق جەھەتلەردە ئاياللاردىن) ئارتۇق قىلغانلىقىدىندۇر ۋە ئەرلەرنىڭ ئۆز پۇل - ماللىرىنى سەرپ قىلغانلىقىدىندۇر (يەنى ئاياللارنىڭ نەپىقىسى ئەرلەرنىڭ زىممىسىگە يۈكلەنگەنلىكىدىندۇر). ياخشى ئاياللار ئىتائەت قىلغۇچىلاردۇر»^①.

اللھ تائالا يەنە مۇنداق دېگەن: «ئاياللىرى ئۈستىدە ئەرلەرنىڭ ھەقىقىي بولغىنىدەك، ئەرلىرى ئۈستىدە ئاياللارنىڭمۇ ھەقىقىي بار (يەنى ئاياللار مۇۋاپىق دەرىجىدە ھوقۇقتىن بەھرىمەن بولۇشى كېرەك، مۇۋاپىق دەرىجىدە مەجبۇرىيەتمۇ ئۆتىشى كېرەك). (ئاياللارغا مېھرى بېرىش ۋە ئۇلارنىڭ تۇرمۇشىنى قامداش مەجبۇرىيەتلىرى ئەرلەرگە يۈكلەنگەنلىكتىن) ئەرلەر ئاياللاردىن بىر دەرىجە ئارتۇقلىققا ئىگە»^②.

ئائىلە باشقۇرۇش دېگەن ئەرلەرنىڭ ئۆزىنىڭ كىچىك جەمئىيىتى بولغان ئائىلىسىگە يېتەكچىلىك قىلىشتا ئۆزبېشىمچىلىق قىلماستىن ياكى زومىگەرلىك قىلماستىن ئادىللىق بىلەن يول تۇتۇشى، شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئائىلىنىڭ، ئۆيىنىڭ ۋە ئاياللارنىڭ مەنپەئەتىگە ئالاقىدار بولغان ئېغىرچىلىقلارنى ئۈستىگە ئېلىشى، ئائىلىگە كۆڭۈل بولۇشى، خىراجەت قىلىشى، ھالالدىن رىزىق تېپىشى ۋە ئائىلىنى ھىمايە قىلىشتىن ئىبارەت ئىشلاردا

① سۈرە نىسا 34 - ئايەت.

② سۈرە بەقەرە 228 - ئايەت.

مەسئۇلىيەتچان بولۇشى كېرەك، شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئائىلە ئەزالىرىنىڭمۇ ئىتائەت قىلىش زۆرۈر بولغان ياخشىلىققا دائىر ئىشلاردا ئەرنىڭ باشقۇرۇشىغا تولۇق بويسۇنۇشى تەلەپ قىلىندۇ، بۇخارى بىلەن مۇسلىمدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەقىقەتەن بويسۇنۇش دېگەن ياخشىلىقتا بولىدۇ».

3 - ئەركىشى ئايالغا خىراجەت قىلىپ بېرىشكە بۇيرۇلغان بولۇپ بۇ ئەرنىڭ قۇدرىتى يەتكەن مىقداردا ئادا قىلىشقا تېگىشلىك مەجبۇرىيىتى، ئەرنىڭ ئىقتىسادى تۇرۇپ ئايالغا خىراجەت قىلىپ بەرمەسلىكى چوڭ خاتالىق، ئاللا تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿باي ئادەم (ئايالنى ۋە بالىسىنى) ئۆزىنىڭ بايلىقىغا يارىشا تەمىنلىسۇن، رىزقى تار قىلىنغان ئادەم ئاللا نىڭ ئۇنىڭغا بەرگىنىگە يارىشا تەمىنلىسۇن (يەنى ھەر ئادەم ئۆزىنىڭ ئىقتىسادى ئەھۋالىغا يارىشا خىراجەت قىلسۇن). ئاللا ئىنساننى پەقەت تاقىتى يېتىدىغان ئىشقا تەكلىپ قىلىدۇ (يەنى پېقىر ئادەمنى بايىنى تەكلىپ قىلغان ئىشقا تەكلىپ قىلمايدۇ)، ئاللا قىيىنچىلىقتىن كېيىن ئاسانلىقنى بېرىدۇ (يەنى پېقىرلىقتىن كېيىن بايلىقنى بېرىدۇ)﴾^① ئايالنىڭ ئۆزىنىڭ شەخسى مال - مۈلكى ۋە ئۇ مالنى ئىشلىتىش ئىشلىرىدا ئەرنىڭ بۇنىڭغا ئارىلىشىۋېلىشى توغرا ئەمەس، چۈنكى بۇ ئايالغا خاس بولغان ھەق بولۇپ، ئىسلام قانۇنىدا ئاياللارمۇ مالىيە ئىشلىرىدا ئەرلەرگە ئوخشاش مۇستەقىل ھوقۇققا ئىگە دەپ بېكىتىلگەن، قەدىمكى رىم ئىمپېرىيىسىنىڭ قانۇنىدا بولسۇن ياكى مۇشۇ تەرەققىي قىلغان دەۋرنىڭ يىگىرمىنچى ئەسىرنىڭ يېرىمىغىچە بولغان ئارىلىقتا

بولسۇن جاھىلىيەت ئېغى بىلەن ياشاۋاتقان كىشىلەرنىڭ قارىشىدا ئاياللارنىڭ ئەقلى قىسقا ئۇلارنىڭ مۇستەقىل ئىقتىساد توپلاش ۋە سەرپ قىلىش سالاھىيىتى يوق دەپ قارىلىنىپ كەلگەن، ئەمما ئىسلام قانۇنىدا بۇنىڭدىن 1400 يىل بۇرۇن ئاياللارمۇ مالىيە ھوقۇقىدا ئەرلەرگە ئوخشاش، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ھېچقانداق پەرق يوق دەپ بېكىتكەن.

4 - ئىسلام جەمئىيىتىدە ياشاۋاتقان ئەر - ئاياللارنىڭ ئائىلە ئىچىدىكى ئالاقىسى بىر - بىرىنى تولۇقلاش، ياردەم بېرىشتىن ئىبارەت، بۇنىڭدىن بولغان مەقسەت: ئائىلىدە خاتىرجەملىك، مۇھەببەت ۋە ئۆزئارا كۆيۈمچانلىقنى ھاسىل قىلىشتىن ئىبارەت، ئاللا تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿ئاياللار بىلەن ئونسۇ - ئۈلپەت ئېلىشىڭلار ئۈچۈن (ئاللا نىڭ) ئۇلارنى سىلەرنىڭ ئۆز تىپىڭلاردىن ياراتقانلىقى، ئاراڭلاردا (يەنى ئەر - خوتۇن ئارىسىدا) مېھىر - مۇھەببەت ئورناتقانلىقى ئاللا نىڭ (كامالى قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان) ئالامەتلىرىدىندۇر، پىكىر يۈرگۈزىدىغان قوۋم ئۈچۈن، شەك - شۈبھىسىزكى، بۇنىڭدا نۇرغۇن ئىبەرەتلەر بار﴾^① «خاتىرجەملىككە ئىگە قىلىش» دېگەن سۆز ئەرەب تىلىدا ئالاھىدە مەنىنى ئىپادىلەيدىغان سۆز بولۇپ، بۇ سۆز باشقا تىللاردا تېپىلماسلىقى مۇمكىن، «خاتىرجەملىككە ئىگە قىلىش» دېگەن سۆزدىن: تىنچلىق، راھەت، ئىشەنچ قىلىش، مۇلايىملىق دېگەنگە ئوخشاش مەنىلەر تېپىلىدۇ، ئائىلىدىكى خاتىرجەملىكنىڭ نەتىجىسى ئەر - ئاياللاردا، ئۇلارنىڭ پەرزەنتلىرىدە ۋە جەمئىيەتتىكى ھەممە كىشىلەردە كۆرىلىدۇ.

^① سۈرە رۇم 21 - ئايەت.

^① سۈرە تالاق 7 - ئايەت.

ئەر - ئايالنىڭ بەدەن قۇرۇلمىسىدىكى ئەزالىرىنىڭ سالاھىيىتى، ھاياتى كۈچى ۋە پىسخولوگىيە ھادىسىلىرىدە پەرقلىنىش بولىدىكەن ئۇلارنىڭ ئىجتىمائىي جەمئىيەتتە ئۆتەيدىغان خىزمەتلىرىنىڭ پەرقلىق بولۇشى تەبىئىي ئەھۋال، ئەر - ئاياللارنىڭ ھوقۇق - مەسئۇلىيەتتە بىر - بىرىگە ھەمكارلىشىش بولسا ئىسلامدىكى ئادىللىق ئاساسىغا قۇرۇلغان ئالاقىنىڭ نەتىجىسى.

شۇنىڭغا ئاساسەن ئىسلام شەرىئىتى ئەرلەرگە ھاياتلىق باسقۇچلىرىدا قىلىدىغان ئىشلىرىنى بەلگىلەپ بەرگەندەك، ئاياللارغىمۇ بەلگىلەپ بەردى، شەرىئەت بۇ بەلگىلىمىنى ساغلام ئەقىل بىلەن توغرا تەبىئەتنىڭ تەقەززاسىغا مۇۋاپىق ئاساستا بەلگىلىگەن، بۇنداق باراۋەرلىك، بىر - بىرىنى تولۇقلاشتىن ئىبارەت تىنچ جەمئىيەتتە ئەر - ئاياللار ئۆزلىرىنىڭ ئىنسانى تەبىئىتى ۋە ئۆرپ - ئادەت قارىشى بويىچە ئۇلار ھەرگىزمۇ ئۆزىنىڭ مەسئۇلىيەت دائىرىسىنىڭ غەيرىدە بولغان مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئالمايدۇ.

شۇنىڭ ئۈچۈن ئاياللارنىڭ ئىجتىمائىي ۋە شەخسىي ھاجىتىدىن سىرت ئەرلەرنىڭ ئېغىرچىلىقىنى ئۆز ئۈستىگە ئېلىشى ئۇلارغا بولغان زۇلۇمدىن ئىبارەت، بۇ ئاياللارنىڭ ئادىللىق بىلەن بېكىتىلگەن ھەق - ھوقۇقلىرىغا تاجاۋۇز قىلىش ۋە ئۇلارنىڭ ئاياللىق ئىززەت - ھۆرمىتىگە ھاقارەت قىلغانلىقتىن ئىبارەت.

5 - ئاياللار ئۆزىنىڭ ھاياتلىق باسقۇچىدىكى خىزمەت دائىرىسىنى ئېنىق بىلىۋېلىشى ئۈچۈن ئۇلارنىڭ بىلىم ئېلىشقا يۈزلىنىشى زۆرۈر، ئىنسانلار ئەر ياكى ئايال بولسۇن ئىماننىڭ، ئىبادەتنىڭ پەرز - ۋاجىپلىرىنى بىلىش، الله قا قىلىدىغان ئىبادەتنى كامىل قىلىش ئۈچۈن ئىبادەتلەرگە ئالاقىدار بولغان بىلىملەرنى ئۆگىنىشى ئۇلارنىڭ

دىنى مەجبۇرىيىتى. ئىبنى ماججەدە رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەر بىر مۇسۇلمان ئۈچۈن بىلىش ئېلىش پەرز»، ئۇنىڭدىن سىرت ھەر بىر كىشىگە ئۆزىنىڭ خىزمەت - مەسئۇلىيەت دائىرىسى ئاساسىدا باشقا بىلىملەرنى ئۆگىنىشى زۆرۈر، بۇنىڭدىن سىرتقى بىلىملەر بولسا زىيادە (نەپلە) بىلىملەر بولۇپ بۇ زىيادە بىلىملەر بىلەن دۇنيا - ئاخىرەتنىڭ ئەمەللىرىدە پەرز بولغان بىلىملەر رىقابەتلىشىپ قالماسلىقى تەلەپ قىلىنىدۇ.

6 - ئىسلام شەرىئىتى ئادىللىق ئاساسىدا ئىنسانلارنىڭ تەبىئىتىگە رىئايە قىلىپ ئاياللارنىڭ جەمئىيەتتىكى ھوقۇقلىرىنى مۇھاپىزەت قىلدى، بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى ئوتتۇرىغا قويغان «كىشىلىك ھوقۇق» نىزامنامىسى ئۆز ئىچىگە ئالغان نۇرغۇن ھوقۇقلارغا كۆڭۈل بۆلۈشتە ئىسلام قانۇنى ئالاھىدە يۇقىرى ئورۇندا تۇرىدۇ، بۇ نىزامنامە: ئىنسانلارنىڭ ئارىسىنى تەڭ - باراۋەر قىلىش ئاساسىغا قۇرۇلغان بولۇپ، مۇشۇ ئەسەرنىڭ جاھىلىيەت قارىشىدا ياشاۋاتقان كىشىلەر بۇنىڭغا ئەھمىيەت بەرمىدى ۋە بۇ ھەقلەرنىڭ ھاقارەتكە ئۇچرىشىغا پەرۋا قىلمىدى، بۇنىڭ مىساللىرىدىن: ئىسلام شەرىئىتىنىڭ قارىشىدا ئاياللارنىڭ توي قىلىش، ئانا بولۇش، ئۆز ئائىلىسىگە تەربىيىچى بولۇش ھوقۇقى بېكىتىلگەن بولۇپ ئائىلە ئاياللارغا نىسبەتەن بىر مەملىكەتكە ئوخشاش بولۇپ، ئاياللار ئۈچۈن ئۇلارنىڭ تەبىئىتى، مەجەز - خاراكتېرىگە مۇۋاپىق خىزمەت قىلىش پۇرسىتىنى يارىتىپ بېرىدۇ، ھەرقانداق جەمئىيەت ۋە قانۇن ئاياللارنى ئائىلىدىن ئايرىلىپ خىزمەت قىلىشنى تەشەببۇس قىلىدىكەن، ئۇلار ئاياللارنىڭ كىشىلىك ھوقۇقىنى ھاقارەت قىلغان ۋە ئۇلارغا زۇلۇم قىلغان بولىدۇ.

ھەقىقەتەن ئىسلام شەرىئىتى ئاياللارنىڭ لايىق تاللاش ھوقۇقىنى بېكىتكەن بولۇپ بۇ ئىبنى ماجىھ رىۋايەت قىلغان ھەدىسەدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق بايان قىلىنغان: «سىلەرنىڭ ئۆيىڭلەرگە سىلەر دىنىدىن، ئەخلاقىدىن مەمنۇن بولىدىغان كىشى ئەلچى بولۇپ كەلسە ئۇنىڭ تويىنى قىلىپ قويۇڭلار»، ئەر - ئاياللار تۇرمۇشتا چىقىشالمىسا ئاياللارنىڭ ئايرىلىپ كېتىش ھوقۇقىمۇ بېكىتىلگەن بولۇپ بۇ ھەقىقەتنى قارار قىلىش - بېكىتىشتە نۇرغۇن سەھى بولغان ئوچۇق دەلىللەر كەلگەن، ئائىلە تۇرمۇشىدا ھەرقانداق مۇشكۈللۈك يۈز بەرسە دەرھال شەرىئەتنىڭ بۇ توغرىدىكى دەلىللىرىگە مۇراجىئەت قىلىش بۇيرۇلغان.

7 - پاكلىقنى ۋە يۈز - ئابروينى ساقلاش شەرىئەتنىڭ ئومۇمىي ئاساسى، بۇ شەرىئەتنىڭ ئاساسى مەقسىتى بولغان كۆڭۈل بۆلۈش، مۇھاپىزەت قىلىش زۆرۈر دەپ ئېتىبارغا ئېلىنغان بەش تۈرلۈك ئىشنىڭ قاتارىدىن بولۇپ شەرىئەت ھەممىسى بۇنى ئاساس قىلىدۇ، بۇ بەش تۈرلۈك ئىش: دىنىنى، جىنىنى (نەپسىنى)، يۈز ئابروينى، ئەقلىنى، مال - مۈلكىنى ساقلاشتىن ئىبارەت بولۇپ، پاكلىق قانۇنىيەتكە قارىتىلغان ھەرقانداق كەمچىللىك ئۇ شەرىئەتنىڭ ئالىي مەقسىتىگە بولغان دۈشمەنلىك، جەمئىيەتنىڭ، ئائىلىنىڭ ۋە ئەر - ئاياللارنىڭ ھوقۇقىنى ھاقارەت قىلغانلىق، مۇسۇلمانلار ئارىسىدا بۇزۇقچىلىقنى تارقىتىشتىن ئىبارەت، ئىبارەت، ئائىلە مۇنداق دېگەن: «مۆمىنلەر ئۈستىدە يامان سۆزلەرنىڭ تارىلىشىنى ياقىتىدىغان ئادەملەر، شۈبھىسىزكى، دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە قاتتىق

ئازابقا قالدۇ، ئىبارەت، ئائىلە مۇنداق دېگەن: «مۆمىنلەر ئۈستىدە يامان سۆزلەرنىڭ تارىلىشىنى ياقىتىدىغان ئادەملەر، شۈبھىسىزكى، دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە قاتتىق

ئازابقا قالدۇ، ئىبارەت، ئائىلە مۇنداق دېگەن: «مۆمىنلەر ئۈستىدە يامان سۆزلەرنىڭ تارىلىشىنى ياقىتىدىغان ئادەملەر، شۈبھىسىزكى، دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە قاتتىق

ئازابقا قالدۇ، ئىبارەت، ئائىلە مۇنداق دېگەن: «مۆمىنلەر ئۈستىدە يامان سۆزلەرنىڭ تارىلىشىنى ياقىتىدىغان ئادەملەر، شۈبھىسىزكى، دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە قاتتىق

ئازابقا قالدۇ، ئىبارەت، ئائىلە مۇنداق دېگەن: «مۆمىنلەر ئۈستىدە يامان سۆزلەرنىڭ تارىلىشىنى ياقىتىدىغان ئادەملەر، شۈبھىسىزكى، دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە قاتتىق

① سۈرە نۇر 19 - ئايەت.
 ② سۈرە نىسا 21 - ئايەت.
 ③ سۈرە ئىسرا 32 - ئايەت.

ئوخى تونۇلىدۇ - دە، باشقىلار ئۇلارغا چېقىلمايدۇ. (بەندىلىرىگە) ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر^①.

ئىسلام دىنىنىڭ دۈشمەنلىرى، شەھۋانىي نەپسىگە ئەگەشكۈچى مۇسۇلمانلار ۋە بىر قىسىم پۇرسەت - پەرەس تىجارەتچىلەر ئاياللارنىڭ چۈمبەل - پۈركەنجىسىگە قارشى ئوچۇق - ئاشكارا گايىدا يوشۇرۇن قارشىلىق كۆرسەتتى، ئاخىرىدا بۇ قانۇننى ئەكسىچە قوبۇل قىلدى، چۈمبەل - پۈركەنجىنىڭ ھەقىقىتىنى ئۆزگەرتتى، بۇنى پەقەت تەقلىدى، ئەگەشمىچىلىك ئادەت بۇ ئادەت تەرەققىياتى ھەم چېكىنىشىنى قوبۇل قىلىدۇ دەپ بۇنىڭدىن بولغان يۈكسەك غايە، ئالىي مەقسەتنى بىكار قىلىۋەتتى.

بىز ئاياللارنىڭ چۈمبەل - پۈركەنجىسىنىڭ ئەھمىيىتىنى، بۇنىڭ ئاياللارنىڭ ئىززەت - ھۆرمىتىگە زىچ مۇناسىۋەتلىك ئىكەنلىكىنى بىلگەن ۋاقتىمىزدا، بۇنىڭ قارشىسىدىكى كۈرەشنىڭ ھەقىقەتەن ياۋۇزلۇق بىلەن بولۇۋاتقانلىقىنى چۈشىنىمىز، مەسىلەن: ياۋرۇپا - غەرب ئەللىرىگە نەزەر سالىساق ئۇلار چۈمبەل - پۈركەنجى مەسىلىلىرىدە ئاياللارغا چەكلىمە، قىيىنچىلىق، سىقىلىش پەيدا قىلىشقا قول سوزدى، بۇلار باشقا بىر دىنى جامائەتنىڭ ياكى ئىنسانلار گۇرۇھىنىڭ كىيىم - كېچەكلىرىگە قارشى ھېچ قانداق چەكلىمە قىيىنچىلىق، سىقىلىش پەيدا قىلمىدى، دۇنيادىكى ئىشلارغا نەزەر سالغان ھەرقانداق بىر ئەقىل ئىگىسى ئۇلارنىڭ قانۇنىدا بولسۇن ياكى ئەمەلىي ئىش - ھەرىكەتلىرىدە بولسۇن ئاياللارنىڭ چۈمبەل - پۈركەنجى مەسىلىسىدە بۇ يەردە ياشاۋاتقان مۇسۇلمان ئاياللىرىغا قىيىنچىلىق سىلىۋاتقانلىقىنى ئوچۇق كۆرىدۇ ۋە چۈشىنىدۇ، بۇ

مۇشۇ قانۇنىيەتكە تاجاۋۇز قىلغۇچىلارغا قاتتىق جازا بېكىتتى، زىنا قىلغۇچىلارغا، باشقىلارغا بوھتان قىلغۇچىلارغا ئايرىم - ئايرىم قانۇن بېكىتتى، پاكلىق قانۇنىيەتكە رىئايە قىلىش، يۈز ئابروۋىنى ساقلاش ئۈچۈن قوشۇمچە قانۇنلارنى بېكىتتى.

8 - ئاياللارنىڭ يۈزىنى ياپىدىغان چۈمبەل بولسا ئۇلارنىڭ ئۆزىنىڭ پاكلىقىنى، ھاياسىنى ساقلايدىغان مۇستەھكەم قورغانلىرىنىڭ بىرى بولۇپ، بۇ ئاياللار ئارىسىدا بۇزۇقچىلىق تارىلىشىنىڭ ئالدىنى ئالىدىغان، جەمئىيەتتە، ئەر - ئاياللارنىڭ پاكلىقىنى مۇقىملاشتۇرىدىغان شەرىئەتنىڭ شۇئارى (بەلگىلىرى)، ئاياللارنىڭ شەرىئەتنىڭ قانۇنى بىلەن ئىززەتلىك ياشايدىغانلىق كۆرىنىشلىرىدىن بىرى.

ئاياللارنىڭ چۈمبەل بىلەن يۈزىنى يېپىشى ھەرگىزمۇ ئۇلار خالىسا زىننەت ئۈچۈن يېپىۋالىدىغان، خالىمىسا ئىچىپ تاشلىۋېتىدىغان نەرسە ئەمەس، بەلكى بۇ ئاياللارغا پەرز قىلىپ بېكىتىلگەن ھۆكۈمنىڭ بىرى، چۈمبەل ئۇلارنىڭ قورغىنى، ئۇلارنىڭ پاك ئىكەنلىكىنىڭ بەلگىسى، ئۇلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرىغا ئەگەشكەنلىكىنىڭ سىمۋولى، بۇ ئالامەتلەر بىلەن ئۆزىنىڭ شەھۋانىي نەپسى، ھاۋايى - ھەۋسىگە ئەگىشىپ بۇزۇقچىلىق قىلىدىغانلار بۇنداق پاك ئاياللارغا نىسبەتەن يامان نىيەتتە بولالمايدۇ، اللە تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿ئى پەيغەمبەر! ئاياللىرىڭغا، قىزلىرىڭغا ۋە مۆمىنلەرنىڭ ئاياللىرىغا ئېيتقىنكى، پۈركەنجى بىلەن بەدىنىنى ئورنىۋالسۇن، بۇنداق قىلغاندا ئۇلارنىڭ (ھۈر ئاياللار ئىكەنلىكى) ئەڭ

① سۈرە ئەھزاب 59 - ئايەت.

ئىشلار كىشىلىك ھوقۇقىنى ھىمايە قىلىش جەمئىيىتى قۇردۇق دەپ دەۋا قىلغۇچى ياۋرۇپا - غەرب ئەللىرىدە بولسۇن ياكى دىنىسىزلىق (ئىلمانىي) قاراشنى ئاساس قىلغان بىرقىسىم ئەرەب دۆلەتلىرىدە بولسۇن ئوچۇق ئاشكارا يۈرگۈزۈلۈۋاتىدۇ.

9 - ئاياللارنىڭ چۈمبەل - يۈرگەنچىسى ئومۇمىي جەمئىيەتنىڭ بولۇپمۇ ئاياللارنىڭ ئىززەت - ھۆرمىتىنى ساقلاش، پاكلىق قانۇنىيىتىنى كۈچلاندۈرۈش ئۈچۈن شەرىئەتتە پەرز قىلىپ بېكىتىلگەن، بۇ غايىنى ئاياللارغا ئالاقىدار بولغان يەنە بىر قانۇن كۈچلاندۈرىدۇ، ئۇ بولسىمۇ ئىسلامدىكى كۆپ ئاياللىق بولۇش پىرىنسىپى، لېكىن ئېلان ساھەسىدىكى دىننى بۇرمىلايدىغان كىشىلەر بۇنى ئاياللارغا زۇلۇم قىلغانلىق دەپ تەتۈر تەشۋىق قىلىپ بۇ مەسىلىگە قارىتا نۇرغۇن پىتنە پەيدا قىلغان، ئەمەلىيەتتە ۋاقىئەلىك بولسا مۇشۇ قانۇنى ئەمەلىيلەشتۈرۈشنى تەقەززا قىلىدۇ، ھەتتا ئىسلام جەمئىيەتلىرىدىن باشقا جەمئىيەتلەرمۇ ئاياللارنىڭ قەدىر - قىممىتىنى ئاشۇرۇش، ئۇلارنىڭ جەمئىيەتتىكى ئورنىنى كۈچلاندۈرۈش ئۈچۈن تەتقىقات ئېلىپ بېرىپ، كۆپ ئاياللىق بولۇشنى يولغا قويغان جەمئىيەت، دۆلەتلەردىكى ئاياللارنىڭ ئورنى ۋە قەدىر - قىممىتىنىڭ يۇقىرى ئىكەنلىكى بۇنىڭ ئەكسىچە كۆپ ئاياللىق بولۇشنى جىنايەت دەپ بۇنى چەكلەيدىغان جەمئىيەت، دۆلەتلەردىكى ئاياللارنىڭ ئورنى ۋە قەدىر - قىممىتىنىڭ ناھايىتى تۆۋەن ئىكەنلىكىنى سېلىشتۇرۇپ چىقتى. كۆپ ئاياللىق بولۇش شەرىئەتتە ئادىللىق قىلىش دېگەن شەرتلەر بىلەن كەسكىن بېكىتىلگەن بولۇپ، بۇ ئاياللارنىڭ ئېرىدىن تۇل قېلىش، تالاق قىلىنىپ كېتىش، يېشى چوڭىيىپ ئولتۇرۇپ قېلىش قاتارلىق

ھالەتلەرگە نەزەر سالمىغاندىمۇ، ئۇلارنىڭ ئىززەت - ھۆرمىتى، پاكلىقى بىلەن توي ئىشلىرىنىڭ ئاسان بولۇشى كۆزدە تۇتۇلغان.

بۇنىڭدىن سىرتمۇ ئىجتىمائىي جەمئىيەتتىكى نۇرغۇن قىيىنچىلىقلارنى جۈملىدىن: ئاياللاردىكى تۇغماسلىق، ئاياللار كېسەللىكى، ئۆز تەبىئىتىدىكى ئاجىزلىق، جىنسىي كېسەللىك ۋە باشقا ھادىسىلەر يۈز بەرسە بۇنى ھەل قىلىشنىڭ بىردىن - بىر يولى بۇ جەمئىيەتتە كۆپ ئاياللىق بولۇشنى يولغا قويۇشتىن ئىبارەت، ئەمما ئاياللارنى تالاق قىلىش بولسا بۇمۇ بىر ھەل قىلىشنىڭ يولى بولسىمۇ لېكىن بۇ ئىش ياخشى كۆرۈلمەيدۇ، چۈنكى ئائىلە دېگەن ئەر - ئايال ئىككىلىنەننىڭ مۇھەببىتى ۋە مېھرىبانلىقى ئاساسىغا قۇرۇلغان.

كۆپ ئاياللىق بولۇش بىلەن يەنە كۆپلىگەن بالىلارنىڭ ئىززىتىنى ساقلاپ قالغىلى بولىدۇ، دادىسى ئۆلۈپ كەتكەن، ياكى دادىسىدىن ئايرىلىپ قالغان بالىلارغا ئۆگەي دادا تاپقاندىن ياكى ئۇلارنى دارىئەيتامغا ئەۋەتىپ بېرىشتىن ساقلانغىلى بولىدۇ، اللە تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿ئەگەر يېتىم قىزلارغا (ئۆيلىنىپ) ئادىل مۇئامىلىدە بولالماسلىقىڭلاردىن (يەنى تەربىيەڭلاردا بىرەر يېتىم قىز بولۇپ، ئۇنىڭغا شۇ قىزغا باراۋەر تۇرىدىغان قىزغا بېرىلىدىغان مەھرىنى بېرەلمەسلىكىڭلاردىن) قورقساڭلار، ئۇنى تەرك ئېتىپ، ئۆزۈڭلار ياقىتۇرىدىغان باشقا ئاياللاردىن ئىككىنى، ئۈچىنى ۋە تۆتىنى ئېلىش-ئىشلىشىڭلارغا بولىدۇ، ئەگەر (ئۇلارنىڭ ئارىسىدا) ئادىل بولالماسلىقىڭلاردىن قورقساڭلار، بىر خوتۇن بىلەن ياكى قول

ئاستىڭلاردىكى چۆرىلەر بىلەن كۇپايىلەنسەڭلار بولىدۇ. بىر خوتۇن بىلەن كۇپايىلىنىش زۇلۇم قىلماسلىققا ئەڭ يېقىندۇر^①.

ئىسلام جەمئىيەتنىڭ مەسلەھەتگە كۆڭۈل بۆلدى، بولۇپمۇ ئەر - ئايال ئىككى تەرەپنىڭ توي قىلىشتىن ئىبارەت بولغان مەقسىتىنى ئەمەلىيلەشتۈرۈش، ئائىلىدە بىرگە ياشاش، ئەۋلادلارغا كۆڭۈل بۆلۈش، پاكلىققا ئەھمىيەت بېرىشتىن ئىبارەت ئۇلارنىڭ خۇسۇسى ۋە ئىجتىمائىي ھاجەتلىرىنى قاندۇرۇشقا ئالاھىدە رىئايە قىلدى، بۇ ئىش بىر قىسىم توي قىلغان ئاياللارنىڭ خۇسۇسى مەنپەئەتتىگە مۇۋاپىق بولمىسىمۇ لېكىن ئىسلام ئومۇمىي مەنپەئەتنى نەزەردە تۇتتى.

ئۈچىنچىسى: مۇشۇ ئاساسى قانۇننىڭ بەزىلىرىگە قارىتا پىكىر يۈرگۈزۈش ۋە چۈشەندۈرۈشلەر

1 - ھەقىقەتەن ئىسلام ئەر - ئاياللارنىڭ ئارىسىدىكى ئۇلارنىڭ ئىنسانىي تەبىئىتى، قەدىر - قىممىتى، پەزىلىتى، ئىنسانلىق تەبىئىتىنىڭ ئوخشاشلىقى بىلەن بىۋاسىتە ئۇلارغا تۇتشىدىغان ھوقۇقلىرى، شەرىئەتنىڭ ئومۇمىي قىسمىدىكى ئوخشاشلىقنى ئېتىبارغا ئېلىپ ئەر - ئاياللارنىڭ ئارىسىنى باراۋەر قىلىپ بېكىتتى، يەنە بىر قىسىم ھوقۇق - ۋەزىپىلەردە ئۇلارنىڭ يارىتىلىشىنىڭ ئوخشاشماسلىقى، تەبىئىتىدىكى غايە - مەقسەتلىرىنىڭ ھەر خىل بولۇشىنى نەزەردە تۇتۇپ ئۇلارنىڭ ھەر بىرىنىڭ ئۆز ۋەزىپىسىنى تولۇق ئادا قىلىشى ئۈچۈن ئۇلارنىڭ ئارىسىنى ئايرىدى، شۇنىڭ بىلەن ئەر - ئاياللار ھوقۇق - مەنپەئەتتە ئوخشاش، تەڭ - باراۋەر بولۇشى كېرەك دېگەن پىكىرنى راۋاجلاندۇرغۇچىلار، ئىسلام دۇنياسىدىكى ئۇلارنىڭ ئەگەشكۈچىلىرى ۋە ئۆزىنى دۇنيا ئاياللار ھەرىكىتىگە نىسبەت بەرگۈچىلەر بۇنىڭغا قارشى غەۋغا پەيدا قىلدى، ۋە دەرھال ئاياللار مەسىلىلەرنى بىر تەرەپ قىلىش ئۈچۈن قۇرۇلتاي - يىغىنلارنى ئاچتى.

ئىنسانىيەتنىڭ ئىككى پارچىسى بولغان ئەر - ئايالنىڭ ئىنسانلىق تەقەززاسىنى ئېتىبارغا ئېلىپ ئۇلارنىڭ ئارىسىنى باراۋەر قىلىش بولسا ئۇ ئادىللىقنىڭ تەلپى، ئىسلام ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى بۇ باراۋەرلىكنى كەسكىن بېكىتكەن.

① سۈرە نىسا 3 - ئايەت.

ئەمما ئۇلارنىڭ ھاياتلىق يولىنى ۋە بۇ جەرياندىكى خىزمەت - ۋەزىپىلىرىنى ئوخشاش، باراۋەر قىلىشنى قانداق ئىجرا قىلىش مۇمكىن؟

دۇنيا ئاياللار ئازادلىق تەشكىلاتى ۋە ئۇلارنىڭ ئەگەشكۈچىلىرى بىرلىشىپ ئۆتكۈزگەن يىغىن - قۇرۇلتايلار، ئۇلارنىڭ چاقىرىغان قارارلىرى شەيئەلەرنىڭ ئەسلى تەبىئىتىنى ئۆزگەرتىشكە قانداق بولالامدۇ؟ ئىنسانلارنىڭ ئەسلى يارىتىلىشتىكى تەبىئىتىنى ئۆزگەرتىشكە قانداق بولالامدۇ؟

ھەقىقەتەن ئىسلام ئەمەلىي تەرتىپلىك دىن بولۇپ ئەر - ئاياللار مەسلىسىدە ئەمەلىي ۋاقىئەلىككە، كىشىلەرنىڭ تەبىئىتىدىكى ئوخشىماسلىققا ئاساسەن ھۆكۈم قىلىدۇ، ئۇلارنىڭ تەبىئىتىدىكى ساپلىققا ئاساسەن ئۇلارنىڭ ئارىسىنى باراۋەر قىلىدۇ ۋە شۇ قائىدىگە ئاساسەن ئۇلارنىڭ ئارىسىنى ئايرىدۇ، اللە تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿مەخلۇقاتنى ياراتقان زات بىلمەمدۇ؟ ئۇ شەيئەلەرنىڭ نازۇك تەرەپلىرىنى بىلگۈچىدۇر، ھەممىدىن تولۇق خەۋەرداردۇر﴾^①.

ئىنسانلارنىڭ تۇغما تەبىئىتى، ئىجتىمائىي قانۇنىيىتىگە قارشى بولغان ھەرقانداق ھەرىكەت ۋە كۆز قاراشلارنىڭ ئاقىۋىتى ئوچۇق ئاشكارا زىيان تارتىش، تېز مەغلۇپ بولۇشتىن ئىبارەت بولۇپ، غەرب دۇنياسىكى ئاياللارنى ئەركىنلىككە چىقىرىش ھەرىكىتىنىڭ (150) يىلدىن بېرى ئېلىپ بارغان ھەرىكىتىنىڭ مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىشىنىڭ سەۋەبىمۇ شۇنىڭدىن ئىبارەت، ھەر ۋاقىت ئاياللارنى ئەخلاقى بۇزۇلۇشقا ئېلىپ بارىدىغان ئىش - ھەرىكەت يۈز بېرىدىكەن

بۇ غەرب جەمئىيىتىدە ئېلىپ بېرىۋاتقان بۇ ھەرىكەتنىڭ گۈللىنىشىگە يۈزلەنگەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن ئىسلام جەمئىيەتلىرى غەرب جەمئىيەتلىرىنىڭ مەغلۇبىيەتلىرىدىن ئىبەرەت ئېلىپ ئىسلامنىڭ ئاياللارنىڭ ئىشلىرىغا كۆڭۈل بۆلۈشتە ھېكمەت بىلەن ئىش ئېلىپ بارغانلىغىغا غەرب جەمئىيىتىنىڭ بۇ مەغلۇبىيىتىنى شاھىت قىلىش كېرەك.

2 - ئىسلام قانۇنى ئاياللارنىڭ ھەق - ھوقۇقىنى تۆۋەنلىتىدىغان، ئىززەت - ھۆرمىتىنى دەپسەندە قىلىدىغان ئالاھىدە ئايرىمچىلىقنى قاتتىق چەكلەنگەن، ئىسلام پىرىنسىپىدا ئەرلەرنى ئالاھىدە ياخشى كۆرۈپ ئاياللارغا رەھىمسىزلىك قىلىدىغان ئەھۋاللار تېپىلمايدۇ، ئەگەر بۇ ئەھۋاللار بار دېيىلسە بىر قىسىم سەزگۈ تۇيغۇلىرىنىڭ يوقىلىش بىلەن ئەقلىگە كېسەل يەتكەن كىشىلەرنىڭ، ياكى ئىسلامنىڭ ئاياللار قانۇنىنى چۈشەنمەيدىغان، ئىنسانلارنىڭ جىسمىدا، يارىتىلىشىدا پەرقنىڭ بولۇشىدىكى ھېكمەتنى چۈشەنمەيدىغان كىشىلەرنىڭ قارىشىدا شۇنداق، بىر قىسىم ھەق - ھوقۇق ئىشلىرىدا، خىزمەتلەردە ۋە ھاياتلىق ئىشلىرىدا پەرقنىڭ بولۇشى بۇ نورمال ئەھۋال، بۇنىڭغا قارشى بولغان ھەرقانداق دەۋالار دۈشمەندىن ياكى جاھىل دوستىنىڭ تەرىپىدىن بولسۇن بىخۇتلىق بىلەن پۈتكەن ئېتىبارغا ئىلىنمايدىغان ھۆججەت ھېسابلىنىدۇ.

مەسىلەن: ئىسلامنىڭ مىراس قانۇنىدا كۆپ ۋاقىتلاردا ئاياللارنىڭ مىراس قالدۇرغۇچى بىلەن بولغان تۇغقانچىلىقى ئەرلەر بىلەن ئوخشاش بولسا ئۇلارغا ئەرلەر ئالغان مىراسنىڭ يېرىمى بېرىلىدۇ، بۇ كۆرۈنۈشتە ئەرلەرنى ئاياللاردىن ئالاھىدە كۆرگەنلىك دەپ قارىلىدۇ، بۇ شەيئەلەرنىڭ ئارىسىنى باراۋەر قىلىش دېگەن ئۇقۇمنىڭ تەتۈرسىگە

① سۈرە مۇلك 14 - ئايەت.

ئەگەشكەنلىك ۋە ئىسلامنىڭ كىشىلەرنىڭ مەسئۇلىيەت - خىزمەت ئېھتىياجىغا مۇۋاپىق ھەقلەرنى بېكىتكەن، ئۇلار ئارىسىدىكى ئالاقىلەرنىڭ ئادىللىق ئاساسىغا تۇرغۇزۇلغانلىقىنى چۈشىنىشنى خالىمىغان كىشىلەرنىڭ قارشى، ئىسلام ئەلەرگە ئاياللارغا خىراجەت قىلىپ بېرىش، تولۇق مېھرى بېرىش، دىيەت ھەققىنى ئاداقلىشتىن ئىبارەت ھەقلەرنى ۋاجىپ قىلىپ بېكىتتى ۋە ئەلەرنىڭ مىراسىدىكى ھەققىنىمۇ ئۇلارنىڭ ئىشلىرىغا مۇۋاپىق ھالەتتە ئادىللىق بىلەن بېكىتتى، بۇ مەسىلىلەردە شەرىئەت ئەھكاملىرىغا ئومۇمىي جەھەتتە نەزەر سالمىغاندا كىشىلەر ئاسان خاتالىشىپ قالىدۇ.

يەنە ئىسلامنىڭ گۇۋاھلىق ئىشلىرىدا ئىككى ئايالنىڭ گۇۋاھلىقى بىر ئەرنىڭ گۇۋاھلىقىغا توغرا كېلىدۇ، سىرتقى قاراشتا بۇمۇ ئەلەرنى ئاياللاردىن ئالاھىدە كۆرگەنلىك بولۇپ ھېسابلىنىدۇ، بۇ ئالە تائالانىڭ ئالى ھېكمەت بىلەن ئاياللار تەبىئىيەتتە ھەقتىن ئېزىپ كېتىدىغان خۇسۇسىيەتنى يارىتىشى گۇۋاھلىق ئىشلىرىدا ئۇنىڭ بىلەن يەنە بىر ئايالنىڭ بولۇشىنى تەقەززا قىلىدۇ، بۇ كىشىلەرنىڭ ھوقۇق - مەنپەئىتىنى ساقلاپ قىلىشتىن ئىبارەت، ئالە تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿سەلەر ئەر كىشىڭلاردىن ئىككى كىشىنى گۇۋاھلىققا تەكلىپ قىلىڭلار؛ ئەگەر ئىككى ئەر كىشى يوق بولسا، سەلەر (ئادالتىگە، دىيانىتىگە) رازى بولىدىغان كىشىلەردىن بىر ئەر، ئىككى ئايالنى گۇۋاھلىققا تەكلىپ قىلىڭلار، بۇ ئىككى ئايالنىڭ بىرسى ئۇنتۇپ قالسا، ئىككىنچىسى ئېسىگە سالىدۇ﴾^①.

شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئاياللارغا خاس بولغان ئىشلاردا: بالا ئېمىتىش، ئاياللارنىڭ جىنسىي ئەزالىرىنى تەكشۈرۈش ۋە ئۇلارنىڭ ئىچكى ئەزاسىغا ئالاقىدار مەسىلىلەردە بىر ئايالنىڭ گۇۋاھلىقى قوبۇل قىلىنىدۇ.

يەنە ئاياللارنىڭ دىيەتتە ئالىدىغان ھەققى ئەلەرنىڭ ھەققىنىڭ يېرىمىغا باراۋەر ئىكەنلىكىمۇ سىرتقى قاراشتا ئەلەرنى ئاياللاردىن ئالاھىدە كۆرگەنلىكتەك ئىپادىلىنىدۇ. ئەمما ئالغان دىيەتتىن مەنپەئەتلەنگۈچىنىڭ زىيانكەشلىكىگە ئۇچرىغۇچى ئەر ياكى ئايال بولماستىن بەلكى ئۇلارنىڭ مىراسخورلىرى ئىكەنلىكىنى بىلگەن ۋاقىتتا بۇ خاتا چۈشەنچە تۈگەيدۇ، ھەرقانداق تۈزۈمدە زىيانلانغۇچىغا بېرىلىدىغان خىراجەت تارتقان زىيانغا مۇۋاپىق بولىدۇ، مىراس ئالغۇچىلارغا ئۇلارنىڭ ئائىلە باشلىقى ياكى ئۇلارنىڭ خىراجىتىگە مەسئۇل كىشىنىڭ (بۇ كۆپىنچە ئەلەر) ۋاپات بولۇشى بىلەن ئۇلارغا كېلىدىغان ماددىي زىيان بىلەن ئۇلارنىڭ خىراجىتىگە مەسئۇل بولمىغان باشقا تۇغقانلىرىنىڭ زىيان كەشلىكىگە ئۇچرىشى بىلەن كېلىدىغان ماددىي زىيان ئوخشاش بولمايدۇ.

بۇنى تەكىتلەيدىغان يەنە بىر مەسىلە: ئەگەر زىيان تارتقۇچى ئەر ياكى ئايال ھايات قېلىپ ئۇلارنىڭ بىرەر ئەزاسى مېيىپ بولۇپ قالغان بولسا ئۇلارغا بېرىلىدىغان دىيەت ئوخشاش بولىدۇ (بونى بېكىتىشتە پىقھى ئالىملىرىنىڭ بەزى قاراشلىرى ئوخشىمايدۇ)

ئالىملارنىڭ بۇ قارشى دىيەت مەسىلىسىدىكى ئەر - ئاياللارنىڭ ئارىسىدىكى پەرقنىڭ ھېكمىتىنى بايان قىلىپ بېرىدۇ، بۇ سىرتقى قاراشتا ئىسلام قانۇنىدا ئەلەرنى ئالاھىدە كۆرۈپ ئاياللارغا زۇلۇم قىلدى دېگەن قاراشتىكى كىشىلەرگە دەلىل بولسىمۇ ئەمەلىيەتتە

① سۈرە بەقەرە 282 - ئايەت.

ئىسلام قانۇنىنىڭ بەزى مەسىلىلەردە ئۇلارنىڭ ئارىسىنى ئايرىشى بۇ ئۇلارنىڭ ھېكمەت بىلەن يارىتىلغان تۇغما تەبىئىتىگە مۇۋاپىق بولغان شەرىئەتنىڭ ئومۇمىي قائىدىسى بولغان ئادىللىقنى ئەمەلىي ئىجرا قىلغانلىقتىن ئىبارەت.

3 - ھەقىقەتەن ئاياللار ئۆزلىرىنىڭ بەدەن قۇرۇلمىسى، ئەقلى تەپەككۇر قىلىش قارىشى، ۋىژدانى تۇيغۇسىغا مۇۋاپىق بولغان مەلۇم ۋەزىپىلەرگە بەلگىلەنگەن، ئۇ بولسىمۇ «ئانا بولۇش ۋە بۇنىڭغا ئالاقىدار ئىشلار» دىن ئىبارەت بولۇپ ئاياللار ئۆزىنىڭ بۇ ئانلىق مەسئۇلىيىتىنى تولۇق ئادا قىلمايدىكەن، ئۇلار مەلۇم مەقسەت ئۈچۈن ئۆزىدە ساقلىنىۋاتقان ھاياتى كۈچ - قۇۋۋەتنى بىكار قىلىۋەتكەن ۋە ئۇنى ئەسلى مەقسەتتىن باشقىغا سەرپ قىلغان بولىدۇ، ئەگەر مەلۇم بىر خۇسۇسى ھاجەت ياكى ئىجتىمائىي خىزمەتنىڭ سەۋەبىدىن بولسا بۇ ئايرىم مەسىلە، ئەمما مەقسەتسىزلا ئۆزىنىڭ ئانلىق مەسئۇلىيىتىنى ئادا قىلماسلىق دېگەن ھاماقەتلىك بولۇپ، بۇ غەرب - ياۋرۇپا ئەللىرىنىڭ چاقىرىقىغا ئەگىشىپ كەتكەنلىك، بۇ چاقىرىققا تارىخىي ۋە مەدەنىي شارائىتنىڭ سەۋەبى بىلەن بىر ئەۋلاد كىشىلەر دۇچ كەلدى، غەربلىكلەر ئاياللاردىن چەكسىز مەنپەئەتلىنىشنى مەقسەت قىلىدۇ، ئۇلارنىڭ قارىشىدا ئەر - ئاياللار ئىنسانىيەتنىڭ ئىككى تۈرى بولۇپ ئۇلار بىر - بىرىنى تولۇقلايدۇ، ئىنسانلار دېگەن ئەۋلاتلارنى بىر - بىرىگە تۇتاشتۇرىدىغان ھالەتتىن ئىبارەت، ئىسلام ئۇلارنىڭ بۇنداق قاراشلىرىنى ھەرگىز قوبۇل قىلالمايدۇ، ئەگەر بۇنى قوبۇل قىلغاندا ئۆزىنىڭ ئەڭ يۇقىرى بولغان ئالاھىدىلىكىدىن ئايرىلىپ قالىدۇ.

ھەقىقەتەن ئاياللارنىڭ كۆپىنچىلىكىنىڭ بىرلا ۋاقىتتا ئانا بولۇشى ھەم باشقىلارغا خىزمەت قىلىشى ياكى ئىككى خىزمەتنى بىرلا ۋاقىتتا تولۇق ئورۇندىشى ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس، ئۇلارنىڭ (غەرب ئەللىرىنىڭ) ئاياللار يەسلى تەربىيىچىسى بولۇش ئارقىلىق بالىلارنىڭ قىيىنچىلىقىنى ھەل قىلىدۇ دېگەن سۆزنى ئىنچىكە تەتقىق قىلغاندا بۇ توغرا سۆز ئەمەس، ھەم بۇ ئاللا تائالانىڭ «ئاياللار بىلەن ئۇنىسى - ئۆلپەتلىنىش» دېگەن سۆزنىڭ مەنىسىگە مۇقاراشى كېلىدۇ، «ئاياللار بىلەن ئۇنىسى - ئۆلپەتلىنىش» دېگەن توي قىلىش، ئائىلە قۇرۇشتىن بولغان ئەڭ ئالىي مەقسەت، ماددىي نەرسىلەرنى كۆپ ئىشلەپ چىقىرىپ، ئەۋلادلارنىڭ كۆپىيىشىنى ئازايتىش ۋە يوقىلىشقا ئېلىپ بارغاننىڭ ئىنسانىيەتكە نېمە پايدىسى بولىدۇ؟!

ھەقىقەتەن ئىسلام جەمئىيەتنىڭ ھاجىتى بىلەن ئىنسانلارنىڭ تەبىئىتىنى بىللە مۇلاھىزە قىلىدۇ، ئاياللارنى ئۆزىنىڭ ئاساسلىق ۋەزىپىسىنى تولۇق ئورۇنداشقا چاقىرىدۇ، ئۇ بولسىمۇ ئاللا قانۇنىيەتنى تولۇق قىلىش، چۈنكى ئاللا ئىنسانلارنى پەقەت ئۆزىگە ئىبادەت قىلىش ئۈچۈن ياراتقان، ئاياللارغىمۇ بۇ ئىبادەتنى ئادا قىلالايدىغان قابىلىيەتنى بەرگەن، ئاياللارنى تۇرمۇشتىن غەم قىلماستىن بارلىق تىرىشچانلىقى بىلەن ئەڭ ياراملىق ئىنسانلارنى ئىشلەپچىقىرىش، كۆپەيتىشكە سەرپ قىلىش ۋە بۇنىڭغا كۆڭۈل بۆلۈش، ئائىلىدە ئۇنىسى - ئۆلپەتنى ئەمەلىيلەشتۈرۈش، ئەرگە، ئەۋلادلارغا كۆڭۈل بۆلۈش ئۈچۈن ئىسلام ئەرلەرنى ئۇلارنى ئېھتىرام قىلىش، ئۇلارغا كۆڭۈل بۆلۈش، خىراجەتلىرىنى تولۇق قىلىپ بېرىشكە بۇيرىدۇ، ئاللا تائالا مۇنداق دېگەن: «ئۇلار بىلەن چىرايلىقچە تىرىكچىلىك قىلىڭلار»^①.

① سۈرە نىسا 19 - ئايەت.

تىرىمىزىدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن:

«سىلەرنىڭ ئەڭ ياخشىلىرىڭلار ئۆز ئەھلىگە ياخشى قارىغانلار»، مۇسلىمدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاياللارغا ياخشى نەسىھەت قىلىڭلار»، شۇنداقلا بالىلارنىمۇ ئاياللارنى ئېھتىرام قىلىشقا رىغبەتلەندۈرۈش كېرەك، مۇسلىمدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە «بىر كىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ يا رەسۇلۇللا، ماڭا ياخشى ھەمراھ بولۇشقا ئەڭ لايىق كىشى كىم؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاناڭ» دېدى.

4 - ھەقىقەتەن ئىسلام ئەر ياكى ئايال بولسۇن ئۇلارنى غەربنىڭ قارىشى ياكى خاتا چۈشەنچىسىدىكى خىزمەتكە ئەمەس بەلكى شەرىئە دائىرىدىكى خىزمەتلەرنى ئىشلەشكە رىغبەتلەندۈرىدۇ، ئەرلەر ھالال رىزىق تەلەپ قىلىش، جەمئىيەتنى گۈللەندۈرۈش ئۈچۈن خىزمەت قىلىدۇ، ئاياللارمۇ ئۆز ئۆيىدە ئائىلىدىن ئىبارەت بولغان جەمئىيەتنىڭ ئاساسىنى قۇرۇش ئۈچۈن خىزمەت قىلىدۇ.

بۇ يەردە مۇھىم بىر مەسىلە بار ئۇ بولسىمۇ ئاياللارنىڭ خىزمەت مەسىلىسى سۆزلەنگەندە «خىزمەت» دېگەن سۆزنى خاتا چۈشىنىش، فىقھىي قائىدىسىدە «خىزمەت» دېگەن مەلۇم مەنپەئەت ئۈچۈن قىلىدىغان ئىش، ياكى ئاياللارنىڭ پەقەت ماددىي مەنپەئەتنى دەپ ھېچقانداق مۇناسىۋىتى بولمىغان يات بىر ئىشنىڭ باشقۇرۇشى ئاستىدا خىزمەت قىلىشتىن ئىبارەت.

ئەمما ئۇلار (غەربلىكلەر) ئاياللارنىڭ بالىلارنى ياخشى تەربىيەلىشى، ئەرلەرگە كۆيۈنۈشى، ئاتا - ئانىلارنىڭ، ياشانغانلارغا كۆڭۈل بۆلۈشتىن ئىبارەت ئائىلىدە قىلىۋاتقان ئىشلىرىنى خىزمەت ھېسابلىمايدۇ، بەلكى ئۇلارنى بىكارغا ئىش قىلغۇچىلار دەپ كەمسىتىدۇ، ئۇلارنىڭ ئەرلەر بىلەن بىرگە خىزمەت مەيدانىغا كەلمىگەنلىكىنى جەمئىيەتنىڭ يېرىمى بىكارچى بولۇپ كەتكەنلىك دەپ قارايدۇ، نۇرغۇنلىغان ئادەتتىكى ۋە ئۆزىنى مەدەنىيەتلىك دەپ قارىغان كىشىلەرمۇ بۇ قاراشنى توغرا دەپ قاراپ ئاياللارنىڭ ئائىلە سىرتىدا مەلۇم مەنپەئەت ئۈچۈن خىزمەت قىلىشى ياكى ئائىلىدە بىكارغا خىزمەت قىلىشى ئۆز ئىختىيارلىقى بىلەن بولىدۇ دەپ بۇ ئىشنى ئاياللارنىڭ تاللىشىغا قويغان، ئەمەلىيەتتە بۇ توغرا بولمىغان قاراشلار بولۇپ ئەسلىدە ئاياللار ئائىلىدە ئۆزىنىڭ ئاساسى ۋەزىپىسىنى ئەرگەن - ئازادە قىلىشى ھەرگىزمۇ ماددىي مەنپەئەتنى دەپ باشقىلارغا ئىشلەمچى بولماسلىقى كېرەك ئىدى.

ھەقىقەتەن مۇشۇ خاتا چۈشەنچە ئاياللارنى ئۆزىگە، ئائىلىسىگە، ئۆزى ياشاۋاتقان جەمئىيەتكە قىيىنچىلىق پەيدا قىلىپ ئائىلىسىدە ئەرگەن خىزمەت قىلىشتىن مەلۇم ماددىي مەنپەئەتنى دەپ ئائىلە سىرتىدا باشقىلارغا ئىشلەيدىغان ئاددىي خىزمەتچىگە ئايلىنىشقا تۈرتكە بولاۋاتىدۇ، بۇ ئاياللارنىڭ ئۆزىگە قىلىنغان زۇلۇم بولۇپ بۇ ئىش ئۇلارنى ئەرلەرنىڭ خىزمەت قىلىش پۇرسىتىنى قىيىنلاشتۇرۇش، بالىلارنىڭ ۋە ئەرلەرنىڭ ھەقىقىي تولۇق ئادا قىلالماسلىقىغا ئېلىپ بارىدۇ، بۇنىڭ نەتىجىسىدە جەمئىيەتتە ئىشسىزلىقنىڭ نىسبىتى ئاشىدۇ، نامراتچىلىق كۆپىيىدۇ، تىنچلىق بولمايدۇ، ئىختىزات تۆۋەنلەيدۇ، ئەخلاق بۇزىلىدۇ، توي قىلىش يېشىدىن ئېشىپ كەتكەن قىزلار كۆپىيىدۇ، جەمئىيەتتىكى بۇ ئۆزگۈرۈش كىشىلەرنى

ئۈمىدسىزلىك بىلەن ساختا نىشانغا ئېلىپ بارىدۇ، بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىنىڭ - 1980 يىللىرىدىكى ئىقتىساد جەدۋىلىدە مۇنداق مەلۇماتلار يېزىلغان: (بۇ مەلۇماتلار ھازىرمۇ ساقلانغان)

«ئاياللارنىڭ ئائىلە سىرتىدا قىلىدىغان خىزمىتى ئۈچۈن جەمئىيەت ئومۇمىي كىرىمىنىڭ %40 پىرسەنتى سەرپ قىلىنىدۇ» بۇ ئاياللارنىڭ ئائىلە سىرتىدىكى خىزمىتى جەمئىيەت ئىقتىزادىنى گۈللەندۈرىدۇ دېگەن قاراشنىڭ ئەكسى نەتىجىسى، يەنە مۇنداق دېيىلگەن: «ئەگەر دۇنيا ئاياللىرى ئائىلە خىزمىتى بىلەن شۇغۇللىنىۋاتقان ئاياللارنىڭ باراۋىرىدە خىزمەت ھەققىنى قوبۇل قىلغان بولسا بۇ ھەر بىر شەھەرنىڭ سىرتىدىن كېلىدىغان كىرىمىنىڭ يېتەتتى».

ئاياللارنىڭ ئىجتىمائىي ۋە خۇسۇسىي ئېھتىياجىنىڭ سەۋەبىدىن شەرىئەتنىڭ بەلگىلىگەن دائىرىسى ئىچىدە ئۆزىگە مۇۋاپىق خىزمەتلەرنى قىلىپ بۇنىڭغا ھەق ئېلىشى يوللۇق بولسىمۇ لېكىن بىر قىسىم ئاياللارنىڭ ئىجتىمائىي ۋە خۇسۇسىي ئېھتىياجىنىڭ سەۋەبىدىن خىزمەت قىلىۋاتىمىز دەپ ئۆزىنىڭ ئائىلىدىكى ئاساسلىق ئىشلىرىغا سەلقاراش ۋە خىزمەت جەريانىدا ئەرلەر بىلەن ئارىلىشىپ بىرگە ئىشلىشى توغرا بولمايدۇ.

بۇيەردە يەنە جەمئىيەتنىڭ، دۆلەت ئىگىلىكىدىكى شىركەتلەرنىڭ مەسئۇلىيەتلىرىنى ئەسكەرتىپ ئۆتىمىز، ئۇ بولسىمۇ ئۇلارنىڭ ئاياللارنىڭ جەمئىيەتتە ئەرلەر بىلەن ئوخشاش خىزمەت قىلىشىنى تۈگىتىش ياكى ئازايتىشى ئۈچۈن تىرىشچانلىق كۆرسىتىشىنى ياكى بۇنىڭ سەلبىي تەسىرىنى يەڭگىلەشتۈرۈش ئىبارەت، يەنە ئاياللارنىڭ تۇغما تەبىئىيەتكە مۇۋاپىق ساغلام ئائىلە قۇرۇشتىن

ئىبارەت بولغان ئاساسلىق ۋەزىپىسىنى بېكىتمەستىن ئاياللارنىڭ قىلىدىغان خىزمىتى، خىزمەت قىلىش ئورنى، خىزمەت ۋاقتى، دەم ئېلىشقا چىقىش يېشى قاتارلىق ئىشلاردا ئۇلارغا ئەرلەرگە ئوخشاش مۇئامىلە قىلىش بۇ ئۇلارغا زۇلۇم قىلغانلىق بولىدۇ، يەنە بىرقىسىم جەمئىيەت ۋە دۆلەتلەرنىڭ جەمئىيەتتىكى نامراتچىلىقنىڭ سەۋەبىدىن ئامالسىز ئۆز تەبىئىيەتكە مۇۋاپىق بولمىغان خىزمەتلەرنى قىلىۋاتقان ئاياللارنىڭ ئەھۋالىغا كۆڭۈل بۆلۈشىنى ۋە جەمئىيەتتىكى نامراتچىلىقنى تۈگىتىشنىڭ ئامالنى قىلىشىنى تەكىتلەيمىز.

5 - ئاياللارنىڭ ئىززەت - ھۆرمىتىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش، ئۇلارنى ئۆز تەبىئىيەتكە مۇۋاپىق خىزمەت قىلالايدىغان قابىلىيەتكە ئېرىشتۈرۈش ۋە ئۇلارنى جەمئىيەتتە ئۆز ئورنىغا قويۇش ئۈچۈن مۇسۇلمانلار جەمئىيەتتە تەلىم - تەربىيە پىرىنسىپىنى، ئوقۇش پروگراممىلىرىنى قايتا رەتلەپ تەكشۈرۈپ چىقىش ناھايىتى مۇھىم، تەلىم - تەربىيە پىرىنسىپىنى قايتا رەتلەشتىن بولغان مەقسەت مۇسۇلمانلار رايونىدا تۆۋەندىكى ئاساسىي غايىنى ئەمەلىيلەشتۈرۈش:

- 1) الله ئۈچۈن ئىبادەتنى تولۇق ئادا قىلىدىغان ئاياللارنى يېتىشتۈرۈپ چىقىش.
- 2) ئەرلىرىگە قىزغىن ياخشى مۇئامىلە قىلىدىغان ئاياللارنى يېتىشتۈرۈپ چىقىش.
- 3) ئەۋلادلىرىنى ياخشى تەربىيەلەيدىغان ئاياللارنى يېتىشتۈرۈپ چىقىش.
- 4) ئۆز ئائىلىسىنى ياخشى باشقۇرىدىغان ئاياللارنى يېتىشتۈرۈپ چىقىش.

5) ئاياللارغا خاس بولغان ئىشلاردا ئۆزى ياشاۋاتقان جەمئىيەتنى گۈللەندۈرۈش ئۈچۈن تىرىشچانلىق كۆرسىتىش.

ئاياللارنىڭ تەلىم - تەربىيە پىرىنسىپىدىكى كەمچىللىكنىڭ بىرى: ئۇلارنىڭ تەلىم - تەربىيە پروگراممىسىنىڭ ئەرلەرنىڭكى بىلەن ئوخشاش بولۇشى، ئەر - ئاياللارنىڭ خىزمەت شەكلىنىڭ ئوخشاش بولۇشى، ئۇلارنىڭ بىر خىل يولدا مېڭىشى، ئوخشاش دەرىجىلىكىنى ئۆگىنىشىدىن ئىبارەت بولۇپ بۇ ئاياللارنىڭ ھەقىقەتتە تاجاۋۇز قىلغانلىقى، ئۇلارنىڭ ئىززەت - ھۆرمىتىنى چۈشۈرگەنلىكى، بۇ كەمچىللىكنىڭ سەۋەبىدىن جەمئىيەتتە قىزىلارنىڭ توي قىلىش يېشىدىن ئېشىپ كېتىشى، تالاق مەسلىسىنىڭ كۆپىيىشى، نېرۋا كېسەللىگىنىڭ پەيدا بولۇشى، ئائىلىدىكى كېلىشەلمەسلىكنىڭ زىيادە بولۇشى قاتارلىق ئىشلار كېلىپ چىققان بولۇپ ھازىرقى دەۋردىكى بىرتۈرلۈك ۋاقىئەلەر بۇنى ئىسپاتلاپ چىقتى.

شۇنىڭ ئۈچۈن ئىسلام جەمئىيەتلىرى بولۇپمۇ توغرا كۆز قاراشتىكى كىشىلەر غەربنىڭ مەدەنىيەت قارىشىغا ئەگىشىدىغان بىر قىسىم زىيالىيلارنىڭ تەلىم - تەربىيە ئىشلىرىدا ئاخىرقى غايىگە يېتىش ئۈچۈن دەرىجىلىك پروگراممىلارنى، ئۆتىلىدىغان دەرىجىلىكلەرنى قىز - ئوغۇللارنى ئارىلاشتۇرۇپ تەلىم بېرىش كېرەك دەيدىغان ئۇرۇنۇشلىرىغا، دەۋالىرى ۋە قاراللىرىغا رەددىيە بېرىش ۋە بۇنى يولغا قويۇشقا كەسكىن قارشى تۇرۇش كېرەك، ئەمەلىي ۋاقىئەلىك ۋە تەجرىبە ساۋاقلار قىز - ئوغۇللارنى ئارىلاشتۇرۇپ ئوقىتىشتىن كېلىپ چىققان سەلبىي تەرەپ (ئەخلاقى بۇزۇقچىلىق) بىلەن ئۇلارنىڭ ئارىسىنى ئايرىپ ئوقىتىشنىڭ ئىجابىي تەرىپىنى ئىسپاتلاپ چىقتى، بۇنىڭ بىلەن جەمئىيەتنى ئىسلاھ قىلىشنى كۈچەيتىپ،

بۇزۇقچىلىقنى تۈگىتىش ياكى ئازايتىش، ساغلام - تىنچ ھاياتلىقنى بەرپا قىلىش، كىشىلەرنىڭ ھوقۇقى - مەنپەئىتىنى قوغداشتىن ئىبارەت شەرىئەتنىڭ ئاساسلىق مەقسىتىنى ساقلاپ قالغىلى بولىدۇ.

6 - مۇسۇلمانلار جەمئىيىتى شۇ جەمئىيەتتە ياشاۋاتقان بارلىق كىشىلەرنى زۇلۇمغا ئۇچراشتىن ساقلاپ قىلىش بىلەن ئاللا تائالانىڭ ئىنسانلار ئارىسىدا زۇلۇمنى قاتتىق چەكلىگەنلىكىنى ئەمەلىيلەشتۈرۈش كېرەك، مۇسۇلماندىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىس قۇددۇسىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاللا تائالادىن رىۋايەت قىلىپ مۇنداق دېگەن:

«ئى بەندىلىرىم مەن ئۆزۈمنى زۇلۇم قىلىشتىن چەكلىدىم سىلەرمۇ ئۆزئارا زۇلۇم قىلىشماڭلار»، ئىنسانلار ئارىسىدىكى زۇلۇمنىڭ ئەڭ يۇقىرىسى ئاياللارغا قىلىنغان زۇلۇمدىن ئىبارەت بولۇپ ئىمام نىسائىدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئى ئاللا مەن كىشىلەرنى يېتىم بىلەن ئايالدىن ئىبارەت ئىككى ئاجىزنىڭ ھەقىقەتتە زۇلۇم قىلىشتىن چەكلەيمەن»، ئەمەلىيەتتە ئاياللارغا تۈرلۈك زۇلۇملار بولماقتا مەسىلەن: ئاياللارنى ئۆز ھوقۇقىدىن مەھرۇم قىلىش، پەزىلىتىنى ھاقارەت قىلىش، تۇرمۇشىغا بۇزغۇنچىلىق قىلىش، ئاياللار مەيلى ئانا بولسۇن ياكى قىز بولسۇن ياكى مېھرىبان ئايال بولسۇن ئۇلارنىڭ ئاياللىق تەبىئىتىدىكى ئاجىزلىقتىن پايدىلىنىشتىن ئىبارەت، بۇ ئاياللارنىڭ دىنى جەھەتتىكى ۋە تەبىئىتىدىكى ئاجىزلىقىنىڭ ھەم ئاللا نىڭ كۆرسەتكەن يولىدىن يىراقلاپ كەتكەنلىكىنىڭ، شەرىئەتكە مۇۋاپىق بولمىغان بەزەن ئۆرپ - ئادەتلەرگە بويسۇنغانلىقىنىڭ، توغرا ھاياتلىق

يولنى تاشلاپ غەرب ئاياللىرىنىڭ تۇرمۇش شەكلى، ئادەتلىرىنى دوراپ ياشىغانلىقىنىڭ نەتىجىسى، يۇقىرىدا مەسىل قىلغاندىن باشقا يەنە ئاشكارا كۆرۈلۈۋاتقان ئائىلىگە بولغان زوراۋانلىق، جەمئىيەتتە ۋە ئائىلىلەردە كەڭ تارالغان جىنسى پوخورلۇق (كوچىلاردا ياكى باشقا جايلاردا بولسۇن ئاياللارغا ھەرخىل سۈركىلىش، قالايمىقان قىلىقلارنى قىلىش)، ئەر - ئاياللار ئارىسىدىكى بىر - بىرىگە خىيانەت قىلىش، تۇرمۇشتا ئاياللار ئارىسىدا ئادىللىق قىلماسلىق، ئاياللارنى چەتكە قېقىش، ئۇلارنىڭ ماللىرىنى ھەقسىز ئېلىۋېلىش، ئۇلارنى خىراجەتتىن قىسىپ قويۇش ياكى تالاق قىلغان ۋاقىتتا ئاياللارنىڭ ھوقۇقى ۋە ئىززەت - ھۆرمىتىنى ئاياغ - ئاستى قىلىش، بۇنىڭ بىلەن بىرگە يەنە بىر قىسىم ئاتا - ئانالارنىڭ قىزلارغا زۇلۇم قىلىشى، ئۇلارنى ياخشى تەربىيەلمەسلىك، ئوقۇتماسلىق، ئۇلارنى ئوغۇللارغا سېلىشتۇرۇپ خىراجەتتىن قىسىپ قويۇش، ياخشى مۇئامىلە قىلماسلىق، ئۇلارنى ئۆزىگە لايىق بولغان ياشلارغا ياتلىق قىلماسلىق ياكى ئۇلارنىڭ تويىنى بەك كېچىكتۈرۈپ تىنچىتىش ئىبارەت ھەر تۈرلۈك زۇلۇملار بولۇپ ئىسلام شەرىئىتى بۇنداق ئىشلارنىڭ يۈز بېرىشىنى قاتتىق چەكلىگەن.

ئىمكانىيەتنىڭ يېتىشىچە زۇلۇمنى تۈگىتىش ياكى يەڭگىلەشتۈرۈش ۋە ۋەزىيەتنى تۈزىتىش ئۈچۈن تىرىشچانلىق كۆرسىتىش ھەر بىر كىشىنىڭ دىنى مەسئۇلىيىتى ھېسابلىنىدۇ، تەڭسىزلىك ۋە زۇلۇمنى يۈز بېرىشتىن ئىلگىرى چەكلەش ياكى يۈز بەرگەندىن كېيىن تۈگىتىش ئۈچۈن باشقۇرۇش ۋە ئىدارە قىلىش ئىشلىرىنى يەڭگىلەشتۈرۈش كېرەك، جەمئىيەتنىڭ ۋە ھەر بىر كىشىلەرنىڭ دىنىي مەدەنىيەت سەۋىيىسىنى يۇقىرى كۆتۈرۈش، شەرىئى قانۇنلارنى

كىشىلەرگە بىلدۈرۈش ئۈچۈن دىنىي پروگراممىلارنى كۆپەيتىش كېرەك، بۇنىڭ ئۈچۈن توغرا بولغان بارلىق ئۇسۇل - چارەلەرنى قوللىنىش، شەرىئەتكە خىلاپ بولغان ھەرقانداق ئۆرپ - ئادەتلەردىن ھەم شەرق ئەللىرىدىن ياكى غەرب ئەللىرىدىن سىڭىپ كىرگەن ھەرخىل پروگراممىلار ۋە قانۇن - يوسۇنلاردىن يىراق بولۇش ۋە ساقلىنىش كېرەك.

7 - ھەقىقەتەن ئامېرىكا ۋە ياۋرۇپا دىن ئىبارەت غەرب دۆلەتلىرىنىڭ جەمئىيەت مۇھىيىتىنى ۋە ئاياللار تۇرمۇشىنى يەرشارىغا ئومۇملاشتۇرۇش قارىشى بۇ پۈتۈن دۇنيا ئاياللىرىغا بولۇپمۇ مۇسۇلمان ئاياللىرىغا قىلىنغان زىيانكەشلىك بولۇپ بۇ قاراش تۆۋەندىكى ئۈچ نۇقتىنى ئاساس قىلىدۇ:

1 - جەمئىيەت مۇھىيىتىنى ۋە ئاياللار تۇرمۇشىنى يەرشارىغا ئومۇملاشتۇرۇش قارىشىدىن بولغان مەقسەت پۈتۈن يەر شارىنى بىر تەرەپلىمە قاراشتىكى مەدەنىيەت قالدۇقۇنىڭ ئاساسىغا قۇرۇلغان، تارىخىي ھوقۇق كۆرىشى داۋاملىشىۋاتقان يەر شارىنىڭ مەلۇم بىر قىسمى بىلەنلا چەكلەنگەن، مەدەنىيەت ۋە قانۇن جەھەتتە دۇنيانىڭ كۆپ قىسىم جايلىرىغا مۇۋاپىق كەلمەيدىغان بىرقانۇن بىلەن باشقۇرۇشتىن ئىبارەت.

2 - جەمئىيەت مۇھىيىتىنى ۋە ئاياللار تۇرمۇشىنى يەرشارىغا ئومۇملاشتۇرۇش قارىشى ماددىي مەنپەئەتنى ھەرقانداق ئۆرپ - ئادەت، مېھرى - مۇھەببەت ۋە ئەدەب - ئەخلاقتىن ئەلا بىلىدىغان كاپتالىستىك ماددىي مەنپەئەت ئاساسىغا قۇرۇشتىن ئىبارەت.

3 - جەمئىيەت مۇھىيىتىنى ۋە ئاياللار تۇرمۇشىنى يەرشارىغا ئومۇملاشتۇرۇش قارىشى بولسا غەرب ئەللىرىدە ياشاۋاتقان ئاياللارنىڭ

ياشاۋاتقان ئەمەلىي تۇرمۇشىغا ئالاقىدار مەسىلە بولۇپ بۇنى ئۇلارنىڭ تۇرمۇشىغا يېقىندىن نەزەر سالغاندا ياكى ئۇلارنىڭ تۇرمۇشى توغرىسىدىكى دەرسلىك ۋە ئىلمى تەتقىقاتلارغا قاراپ چىققان ۋاقتىدا تولۇق چۈشەنگىلى بولىدۇ.

مۇشۇ بەختسىز جەمئىيەتتىكى ئەمەلىي ۋاقىئەلىك ئۇلارنىڭ جەمئىيەت مۇھىتىنى ۋە ئاياللار تۇرمۇشىنى يەرشارىغا ئومۇملاشتۇرۇش قارىشىدىن نېمىنى مەقسەت قىلغانلىقىنى كۆرۈۋالغىلى بولىدۇ، گەرچە ئۇلار بۇ بەختسىز جەمئىيەتنى ھىيلە - نەيرەڭ بىلەن ئورنىغان ئىبلانلار بىلەن يوشۇرسىمۇ ياكى ساختا ھوقۇقلار بىلەن چاقىنىتىپ زىنەتلىسىمۇ، ئۇ جەمئىيەتتە كۈنسېرى ئېشىپ بېرىۋاتقان ئائىلىدىكى زوراۋانلىق، قىزلارغا باسقۇنچىلىق قىلىش، ياكى ئۇلارنىڭ دىنى ۋە سىياسىي ئەربابلىرىدىمۇ ئۆزلۈكسىز يۈز بېرىۋاتقان جىنسىي پوخورلۇق قىلىش ھادىسىلىرى (كوچىلاردا ياكى باشقا جايلاردا بولسۇن ئاياللارغا ھەرخىل سۈركىلىش، قالايمىقان قىلىقلارنى قىلىش)، ئاياللارنىڭ تۇرمۇشىنى قامداش ئۈچۈن تارتىۋاتقان قىيىنچىلىقنىڭ كۆپىيىشى، نامرات ئائىلىدە ئۆسۈپ يېتىلىۋاتقان بالىلارنىڭ كۈنسېرى كۆپىيىش ھادىسىسى، ئائىلىلەرنىڭ ۋەيران بولۇش نىسبىتىنىڭ ئېشىپ كېتىشى ھەتتا ئائىلە دېگەن ئىسمىنىڭ كىشىلەرنىڭ ئېڭىدا ئۆچۈپ كېتىپ يوقىلىش گىردابىغا بېرىپ قېلىشى ئۇلارنى ئۇزۇن مۇددەت بىر - بىرى بىلەن بىرگە ياشاشنى قوبۇل قىلىدىغان بىر جۈپ ھەمراھنى ئۆز ئىچىگە ئالغان گەرچە ئۇلار قانۇنلۇق ئەر - ئاياللاردىن بولمىسىمۇ، ياكى ھەر ئىككىيلەن بىر جىنسىدىن بولسىمۇ (يەنى ئىككى ئەرنىڭ بىر - بىرى بىلەن قانۇنلۇق تۇرمۇش قۇرۇپ بىرگە ياشاشى) ئائىلە

دېگەن چۈشەنچىنى قانۇنلاشتۇرۇش بىلەن جەمئىيەتنى قايتىدىن قۇرۇپ چىقىشقا مەجبۇر قىلدى، بۇ ئىشلارنىڭ قانۇنلىشىشى جەمئىيەتنى ئىسلاھ قىلىش ۋە تۈزىتىش دەپ تارقالدى، بۇنىڭ شاھىتى پىرانسىيە دىكى دۆلەت تەتقىقات مەركىزىنىڭ دۆلەت مەجلىسىگە سۇنغان ئاھالىلەرنىڭ يىللىق دوكلاتىدا بۇ مەلۇماتلار يېزىلغان: «ھەقىقەتەن پىرانسىيە دۇنيادا توي قىلىپ ئەر - ئايال بولۇپ ياشايدىغانلارنىڭ سانىنىڭ تۆۋەن بولۇشى، ئەر - ئايال بولماستىن ئەرگەن ئالاقە قىلىشىپ ياشايدىغانلار سورۇنىنىڭ كەڭىيىپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىشتا ئاجىزلىق قىلىش جەھەتتە پىلاندىيە، نورۋېگىيە ۋە شۋېتسىيە قاتارلىق دۆلەتلەردىن كېيىنكى ئورۇندا تۇرىدۇ، چۈنكى پىرانسىيەدە ئەر - ئايال بولماستىن ئەرگەن ئالاقە قىلىشىپ ياشايدىغانلارنىڭ سانى يىلىغا 450 مىڭغا يېتىدۇ، شۇنداقلا بىر جىنسىدىكى ئوخشاش كىشىلەرنىڭ ئەرلەرنىڭ - ئەرلەربىلەن، ئاياللارنىڭ - ئاياللار بىلەن توي قىلماستىن ئائىلە بولۇپ ئۇزۇن مۇددەت بىرگە ياشاش نىسبىتى يىلىغا 30 مىڭغا يېتىدۇ».

8 - ئەگەر مۇسۇلمانلار جەمئىيەتتە ئەخلاقى ۋە ئىجتىمائىي يۆلۈنۈشنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان مەنبە ئىككى تەرەپلىملىك بولسا ۋە قانۇنمۇ ئىككى تەرەپلىملىك بولسا بۇ ئىش مۇسۇلمانلارنى توغرا دىندىن ئازدۇرىدۇ، اللە نىڭ يولىدىن توسۇپ قويىدۇ، ئىجتىمائىي ۋە مەدەنىيەتلىك بولغان سالاھىيىتىنى غۇۋا لاشقان ئارلاشما ھالەتكە ئۆزگەرتىۋېتىدۇ، كىشىلەرنى يورۇقلۇقتىن - نۇردىن مەھرۇم قىلىدۇ ۋە توغرا يولدىن ئازدۇرىدۇ.

جەمئىيەت دېگەن سىياسىي، ئىجتىمائىي، ئىقتىسادىي، ئەخلاقىي، پەن مەدەنىيەت تەرەققىياتىدىن ئىبارەت ئاساسلىق

ئامىللارنىڭ بىرىكىشىدىن ھاسىل بولغان مۇستەھكەم بىر ھالقىدىن ئىبارەت بولۇپ بۇ ھالقىلارنىڭ قايسى بىرىدىن خاتالىق - كەمچىللىك كۆرۈلسە چوقۇم باشقىلىرىغا ۋە ئومۇمىي قۇرۇلمىغا تەسىر كۆرسىتىدۇ، بۇ ۋاقىتتا جەمئىيەتنى ئومۇمىي يۈزلۈك ئىسلاھ قىلىش زۆرۈر بولىدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن جەمئىيەتنىڭ ھەر بىر قۇرۇلمىلىرى ئۈچۈن بولغان قانۇن مەنبەلىرىنى بىرلەشتۈرۈش ۋە ئۇنى ئاللاھ چۈشۈرگەن ئىلاھىي قانۇن ئاساسىغا قۇرۇپ چىقىش كېرەك، بۇ قانۇن بولسا ئاللاھ تائالا ئېيتقانداكى «ئۇنىڭغا ئالدىدىنمۇ، ئارقىسىدىنمۇ (يەنى ھېچقايسى تەرەپتىن) باتىل يۈزلەنمەيدۇ، ئۇ ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى، مەدھىيىگە لايىق ئاللاھ تەرەپتىن نازىل قىلىنغاندۇر»^①.

مۇسۇلمانلار جەمئىيىتىدىن ئىلمانىي (دىننى دۆلەتتىن ئايرىۋېتىش قارشى) قانۇن - تۈزۈملەرنى يىراق قىلىش، كىشىلەرگە ئۇلارنىڭ ئىنسانلىق ئىززەت - ھۆرمىتى ۋە ھەقىقىي كىشىلىك ھوقۇقى ئۈچۈن راست بولغان ئەمەلىي ئۆلگىلەرنى تەقدىم قىلىش، ئاياللار ئۈچۈن ئۇلارنىڭ شەرىئەتنىڭ ئادىللىقىدىن ۋە ئاياللارغا بولغان ھۆرمىتىدىن تولۇق مەنپەئەتلىنەلەيدىغان ئەركىنلىكنى بېرىش، ئۆزىنىڭ پاك دىنى ۋە گۈزەل ئەخلاقى بىلەن ياشاۋاتقان ئاياللارغا ئۇلارنىڭ بىلىم ئىلىش ئورۇنلىرىدا ياكى پاك بىر ئائىلە قۇرۇشقا تەييارلىنىۋاتقان ۋاقىتتا ياكى تۇرمۇش ئېھتىياجى بىلەن ھالال رىزىق تەلەپ قىلىۋاتقان ۋاقىتتا بولسۇن ئۇلارغا قىلىنىدىغان ھەرقانداق جىنايەتنىڭ ئالدىنى ئىلىش ۋە تازلاپ يوقىتىش كېرەك.

^① سۈرە فۇسسىلەت 42 - ئايەت.

تۆتىنچىسى: نەسەت ۋە تەلەپلەر

1 - ئىسلام مىللىتى ۋە ئىسلام جەمئىيەتلىرىگە:

ا - الله نىڭ قانۇنىنىڭ بىر قىسمىدىن ياكى ھەممىسىدىن ۋاز كېچىشتىن ھەزەر قىلىش، مۇسۇلمانلار جەمئىيىتىنىڭ روھى - كەيپىياتىنى ۋە مەدەنىيىتىنى ۋەيران قىلغاندىن سىرت ئۇلارنىڭ ئەخلاقىنىمۇ بۇزۇشتىن ساقلىنىش كېرەك، چۈنكى بۇنىڭ ئاقىۋىتى بىزنى دىن دۈشمەنلىرىگە بويسۇنۇشقا، ئۇلارنىڭ بىزگە بولغان ھۆكۈمرانلىقىنىڭ كۈچلىنىشىگە ياردەم بەرگەنلىك بولىدۇ، ھەم دۇنيا - ئاخىرەتتە الله نىڭ جازاسىغا ئۇچراشقا سەۋەب بولىدۇ، الله تائالا مۇنداق دېگەن: «پەيغەمبەرنىڭ ئەمرىگە خىلاپلىق قىلغۇچىلار (دۇنيادا چوڭ بىر) پىتىگە يولۇقۇشتىن، يا (ئاخىرەتتە) قاتتىق بىر ئازابقا دۇچار بولۇشتىن قورقسۇن»^①، ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەقىقەتەن الله تائالا كۈنلەيدۇ، الله نىڭ كۈنلىشى مۆمىنلەرنىڭ (مۇسۇلمانلارنىڭ) الله تائالا چەكلىگەن (ھارام) قىلغان بىر ئىشنى قىلىشى ياكى قىلىشىنى مەقسەت قىلىش بىلەن بولىدۇ».

ب - جەمئىيەتنىڭ گۈزەل ئەخلاقىنى ۋە ئىپپەتنى ساقلاش بولۇپ، بۇ ئىش مۇسۇلمانلار جەمئىيىتىدە خىزمەت، تەلىم - تەربىيە، ئېلان، پەن - مەدەنىيەت، تۇرمۇش تەرەققىياتى قاتارلىق ئىشلارنىڭ يۈزلىنىشىنى باشقۇرۇشتا مۇھىم ئورۇندا تۇرىدۇ، تەلىم - تەربىيە ۋە خىزمەت ئورۇنلىرىدا ئەر - ئاياللارنىڭ، قىز - ئوغۇللارنىڭ

① سۈرە نۇر 63 - ئايەت.

ئارىلىشىشىنى چەكلەش بولسا جەمئىيەتنىڭ پاكتلىقىنى، گۈزەل ئەخلاقىنى ۋە ئىپپىتىنى ساقلاشنىڭ مۇھىم ئامىللىرىنىڭ بىرى، بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى ياۋرۇپا ئەللىرىنىڭ قارشى بىلەن ئوتتۇرىغا قويغان: «ئاياللارنىڭ قارشىسىدىكى ھەرقانداق پەرقلەندۈرۈشنى يوقىتىش ئىتتىپاقى» دېگەن بۇ قارشى بىلەن ئۇلارنىڭ ئەر - ئاياللار ۋە قىز - ئوغۇللارنى ھەرقايسى ساھەلەردە ئارىلىشىپ بىرگە ئىشلەشكە چاقىرىشىمۇ ئۇلارنىڭ جەمئىيەتنىڭ پاك - دىيانەتلىك، پاكىزە - ئەخلاقلىق بولۇش قانۇنىيىتىگە قارشى ھەرىكىتىنىڭ يەنىلا داۋاملىشىۋاتقانلىقىنى چۈشەندۈرىدۇ.

ئىسلام جەمئىيەتلىرىنىڭ مۇھىم ۋەزىپىلىرىنىڭ بىرى ئۇلار شەرىئەتنىڭ «پاك - دىيانەت بىلەن گۈزەل ئەخلاقىنى ساقلاشتىن ئىبارەت بولغان ئاساسلىق قانۇننى ئېتىبارغا ئالماستىن ئۆز ئالدىغا ئۆز تۇرمۇشىنىڭ باياشاتلىقى بىلەن ئىقتىسادىي كىرىمىنى ئويلاپلا جەمئىيەتتىكى بىر قىسىم شىركەتلەرنىڭ، تىجارەت كارخانىلىرىنىڭ، ساياھەت ئورۇنلىرىنىڭ، ئېلان مەركەزلىرىنىڭ يولغا قويغان قانۇن پىرىنسىپلارنى بىلىش بىلەن ئۇلارنى ھەق يولغا قايتۇرۇش كېرەك، بۇ بىر خەتەرلىك ئىش بولۇپ جەمئىيەتنى، ئەر - ئاياللارنىڭ ئىپپىتىنى ساقلاپ قىلىش ئۈچۈن بۇ ئىش بارلىق ئىخلاسمەن كىشىلەرنىڭ بىرلىكتە قارشى تۇرىشىغا ئېھتىياجلىق، جۈملىدىن: ئالىملار، توغرا پىكىر ئىگىلىرى، ھەرقايسى ساھەلەردىكى كەسىپ ئىگىلىرى، جەمئىيەتتىكى ئابرويلىق كىشىلەر، تىجارەتچىلەر ۋە ئومۇمىي خەلقتىن ئىبارەت.

ج - رەھبەرلەر ئۈچۈن مۇھىم بولغان ئىش ئۇلار ھەر قايسى ساھەلەردىكى مەيلى تەلىم - تەربىيە ئورۇنلىرىدا ياكى مەدەنىيەت

ئورۇنلىرىدا، ئېلان بۆلۈملىرىدە ۋە باشقا ئورۇنلاردا خىزمەت قىلىۋاتقان بىلىمى كەمچىل، كۆزقارشى ناچار، ئەقلى ساغلام بولمىغان ئۆزىنىڭ شەھۋانى ھاۋايى — ھەۋىسىگە ئەگىشىپ ئىش قىلىدىغان كىشىلەرنىڭ خىزمىتىگە چەكلىمە قويۇش كېرەك، ئۇلارنىڭ مۇسۇلمان ئاياللار ئۈچۈن شەرىئەت يولغا قويغان ھوقۇقلارنى دەپسەندە قىلىشقا ياكى ئاياللارنىڭ ئىپتىتىنى دەپسەندە قىلىدىغان پروگرامما — پرىنسىپلارنى يولغا قويۇشقا ياكى دىن دۈشمەنلىرىنى خۇرسەن قىلىش، ئۇلارنىڭ ياسالما قاراشلىرىغا ئالدىنىپ ئۇلارنىڭ ھازىرقى تەرەققىياتىنىڭ ھەقىقىتىنى بىلمەستىن ئۇلارنىڭ دۆلىتىگە خاس بولغان پىكىر - قاراشلارنى ۋە بۇزۇق ناچار ئەخلاقىنى مۇسۇلمانلار ئارىسىدا تارقىتىشقا ۋە راۋاجلاندۇرۇشقا ئىمكانىيەت يارىتىپ بەرمەسلىك كېرەك، ئەبۇ داۋۇدتا رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «چوقۇم باخشىلىققا بۇيرۇشىڭلار، يامانلىقتىن توسۇشۇڭلار، زالىمنى زۇلۇم قىلىشتىن چەكلىشىڭلار ۋە ھەق ئىش قىلىشقا قايىتۇرۇشۇڭلار كېرەك».

د - بىلىم ئىگىلىرى ئۆزلىرىنىڭ جەمئىيەتنى ھىمايە قىلىش، قوغداشتىن ئىبارەت دىنى ۋە ئىجتىمائىي مەسئۇلىيەتلىرىگە سەل قارىماسلىق، ئىجتىمائىي جەمئىيەتنىڭ قىممىتىگە ئالاقىدار بولغان قارارلارغا دىققەت قىلىش، بولۇپمۇ ئەر - ئاياللارنىڭ ھاياتى تۇرمۇشى، ئائىلە ئەھۋالى، ئىپپەتلىك پاك - دىيانەتلىك بولۇشقا ئالاقىدار مەسئۇلىيەتدە بۇ ئىشلار جەمئىيەتنىڭ قايىسى تەبىقىسىدە يۈز بەرسۇن بۇنى چەكلەش كېرەك، بۇنداق قىلىش دىنى ۋە دىنى شۇئارلارنى خالىغانچە بۇرمىلايدىغانلارنىڭ قالايمىقانچىلىقىدىن ساقلاپ قېلىش، شەرىئەتتىكى زۆرۈر بولغان ھەرقانداق مەسئۇلىيەتنى ئۆزىدىكى

ھەرقانداق سىياسىي ۋە دىپلوماتىيە مەسئۇلىيەتلىرىدىن ئىلگىرى ھەل قىلىش كېرەك ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرىدۇ،

اللە تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿سىلەرنىڭ ئاراڭلاردا خەيرلىك ئىشلارغا دەۋەت قىلىدىغان، ياخشى ئىشلارغا بۇيرۇپ، يامان ئىشلارنى مەنئى قىلىدىغان بىر جامائە بولسۇن؛ ئەنە شۇلار مەقسىتىگە ئېرىشكۈچىلەردۇر﴾^①.

ھ - ئىلىمنى يوشۇرۇشنىڭ ۋە چۈشەندۈرۈشكە بايان قىلىشقا تېگىشلىك ۋاقىتتىن كېچىكتۈرۈشنىڭ بەكمۇ خەتەرلىك ئىكەنلىكىنى تەكىتلەپ اللە تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿سىلەرنىڭ ئاراڭلاردا خەيرلىك ئىشلارغا دەۋەت قىلىدىغان، ياخشى ئىشلارغا بۇيرۇپ، يامان ئىشلارنى مەنئى قىلىدىغان بىر جامائە بولسۇن؛ ئەنە شۇلار مەقسىتىگە ئېرىشكۈچىلەردۇر﴾^②، بولۇپمۇ كىشىلەرنىڭ ھوقۇق - مەنپەئەتلىرى، ئەدەپ - ئەخلاق قانۇنىيەتلىرى ئۆچەپ كېتىش ھالىتىگە بېرىپ قالغاندا، شەرىئىي قانۇن نىزامنامىسىگە خىلاپ بولغان ئىشلارنى مەلۇم خۇرسەنلىك ياكى غەم - قايغۇ ياكى مەلۇم ماددىي مەنپەئەتنى دەپ ئىجتىمائىي جەمئىيەتنىڭ قىممىتىنى ئۆزگەرتىش مەقسەت قىلىنغان كۆرسەتكۈچ ۋە قارارلارنى ئاقلاپ ئوتتۇرىغا چىقارغاندا ئىلىمنى يوشۇرۇشنىڭ خەتىرى ناھايىتى چوڭ بولىدۇ.

و - مۇسۇلمانلار جەمئىيەتتىكى ئەدەپ - ئەخلاق، پەن - مەدەنىيەت، كىشىلىك ھوقۇق قارشىنى ھەرگىزمۇ غەرب ئەللىرىدە ھۆكۈم سۈرۈۋاتقان يەر شارغا ئومۇملاشتۇرۇشنى مەقسەت قىلغان،

① سۈرە ئال ئىمران 104 - ئايەت.

② سۈرە ئال ئىمران 187 - ئايەت.

شەرىئەتنىڭ توغرا قانۇنغا، ساغلام تەبىئەتكە مۇۋاپىق كەلمەيدىغان، ئۆز دۆلىتىنىڭ كۈچ - قۇۋۋىتى، مەدەنىيەت تەرەققىياتى ئاساسىغا قۇرۇلغان، ئۆز دۆلىتىگە خاس بولغان، باشقا دۆلەت ۋە مىللەتكە مۇۋاپىق كەلمەيدىغان، كۆپ ۋاقىتلاردا ساغلام تەبىئەتكە قارشى بولغان پىكىر - قاراشلار بىلەن ساقلاپ قالغىلى بولمايدۇ، غەرب ئەللىرىنىڭ بۇ قارىشىنىڭ قۇرۇلمىسى دۇنيا كىشىلىك ھوقۇق قارىشىنىڭ قۇرۇلمىسىغا ئوخشاش بولۇپ بۇنىڭ سالاھىيىتىنىڭ توغرا ئىكەنلىكىگە قايتا قاراپ چىقىش بىلەن بىرگە كىشىلىك ھوقۇق قارىشىنى توغرا ئەقىل ۋە ساغلام تەبىئەتكە، شەرىئەتتە بىرلىككە كەلگەن قانۇنلارنىڭ كۆرسەتمىسىگە ئاساسەن سۈرۈشتۈرۈش ۋە مۇراجىئەت قىلىشنىڭ مۇھىم ئىكەنلىكىنى تەكىتلەيمىز، چۈنكى دۇنيا كىشىلىك ھوقۇق قارىشىنى بېكىتىشكە ئۆلچەم ۋە ئاساس بولىدىغان، خەلق ئارالىق توغرا پىرىنسىپ بولۇشنىڭ نەمۇنىلىك ئۆلگىسىنى شەكىللەندۈرىدىغان ئاساسلىق قاراش ئۇ بولسىمۇ ئىسلامدىكى كىشىلىك ھوقۇق قارىشىدىن ئىبارەت.

2 - مۇسۇلمان ئاياللارغا:

مۇسۇلمان ئاياللار رىئالىقنىڭ بېسىمى ئاستىدىمۇ پاك شەرىئەتنىڭ ھۆكۈمى ۋە تەلىماتلىرىغا رىئايە قىلىشقا سەل قارىماسلىق كېرەك، بولۇپمۇ ئاياللارنىڭ شەرىئەت كۆرسەتكەن يۈزىنى يېپىش مەسىلىسىدە مۇستەھكەم تۇرۇشى بۇنى رازىلىق بىلەن قوبۇل قىلىشى ۋە بۇنىڭ بىلەن پەخىرلىنىشى بۇ ئىشتا ئۆزىگە ئەجىر بولىدىغانلىقىنى چۈشىنىشى، مۇسۇلمان ئاياللارنىڭ يۈزىنى يېپىشتىن بولغان مەقسەتنىڭ ئاللاھنىڭ رازىلىغىغا ۋە رەھىمىتىگە ئېرىشىش، ۋە يەنە ئۆزىنىڭ ئىززەت - ھۆرمىتىنى ساقلاش،

كەستىلىشكە ئۇچراشنىڭ ئالدىنى ئېلىشتىن ئىبارەت ئىكەنلىكىنى بىلىش كېرەك.

پاك ئىپپەتلىك مۇسۇلمان ئاياللىرىنىڭ شەرىئەتنىڭ تەلىماتى ۋە ھۆكۈمىگە مۇۋاپىق ھالەتتە يۈزىنى يېپىشتا مۇستەھكەم تۇرۇشى جەمئىيەتنى ساقلاپ قىلىشنىڭ ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ دۇنيا - ئاخىرەتلىك مەسلىھەتكە تاجاۋۇز قىلغان ئىچكى - تاشقى دۈشمەنگە قارشى تۇرۇشنىڭ مۇھىم ئامىللىرىنىڭ بىرى، مۇشۇ دىنى شۇئارغا قارشى غالجىرلىق بىلەن كۆرەش قىلىۋاتقان مۇھىتتا مۇسۇلمان ئاياللارنىڭ تاقىتىنىڭ يېتىشىچە يۈزىنى يېپىشتا مۇستەھكەم تۇرىشىنى ئۇلار ئۈچۈن بولغان ئەمەلىي جىھاد دەپ قارايمىز.

ب - مۇسۇلمان ئاياللىرىمۇ جەمئىيەتنىڭ بىر كىشىلىك مەسئۇلىيىتىنى ئۆز ئۈستىگە ئېلىشى ۋە ئاللاھقا ھەقىقىي ئىبادەت قىلىش بىلەن بىرگە ئۆزىنىڭ ھەقىقىي ۋەزىپىسى بىلەن شۇغۇللىنىشى كېرەك، بۇ ئىبادەتنىڭ جەمئىيەتتىكى سىرتقى كۆرىنىشى ئاياللارنىڭ بالىلارنى ياخشى تەربىيەلىشى، ئۆز ئائىلىسىگە كۆڭۈل بۆلۈشى، زۆرۈر بولمىغان ۋاقىتلاردا ئائىلىدە بولۇشى سىرتقا كۆپ چىقماستىن، ئۆزىنىڭ يۈز - ئابروۋىنى ساقلاش بىلەن بىرگە جەمئىيەتكە ئىپپەتلىك بولۇشنى كەڭ تارقىتىشى، باشقا قىز - ئاياللارنى ياخشىلىققا چاقىرىشى، يامانلىقتىن ئاگاھلاندۇرىشى، كەسىپ قىلىپ توپلىغان ماللاردىكى ئاللاھنىڭ ھەقىقىي تونۇشى، بۇ ماللارنى توغرا يولغا ئىشلىتىشى، بۇ ماللارنى توغرا بولمىغان جايلارغا ئىشلىتىشتىن، ئىسراپ قىلىپ بۇزۇپ چېچىشتىن، ئورۇنسىز ئىشلارغا ئىشلىتىشتىن ئەزلەرنى توسىشى،

الله ياخشى كۆرىدىغان ياخشىلىق خەيرى - ئېھسانلارغا ئىشلىتىشكە يول كۆرسىتىشى ۋە رىغبەتلەندۈرۈشى كېرەك.

ئاخىردا بۇ يەردە سۆزلەپ ئۆتۈشكە تېگىشلىك مۇھىم مەسىلىنىڭ بىرى ئىلمى قارارلاردىن كېيىن ئەمەلىيەت تەرەپكە بەكرەك ئەھمىيەت بېرىش كېرەك، چۈنكى الله نىڭ ياردىمى بىلەن ئەمەلىي ھەرىكەت ئارقىلىق مۇسۇلمانلار جەمئىيىتىدىكى ئاياللارنىڭ ھەقىقىي گۈللىنىشىنى يولغا قويغىلى بولىدۇ ۋە ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى، ھەممىدىن غالىپ، بارلىق ئىشلارنى بىلگۈچى ۋە خەۋەردار بولغۇچى الله نىڭ ئاياللارغا بەرگەن ھوقۇقىغا تولۇق كاپالەتلىك قىلغىلى بولىدۇ، ئاياللارنىڭ ئاكتىپلىق بىلەن جەمئىيەتنى گۈللەندۈرۈشكە بولغان ھەسسەدارلىقىنى تولۇق ئىپادىلىگىلى بولىدۇ، مۇسۇلمان ئاياللىرى ئۆزىنىڭ ئەمەلىي ھەرىكىتى ئارقىلىق جەمئىيەتنى خەتەرلىك يامان ئاقىۋەتكە ئېلىپ بارمايدۇ، ئۇلار جەمئىيەتتە غەرب ئاياللىرى دۇچكەلگەن پاجىئەلىك تىراگىدىيەلەرگە ئۇچرىمايدۇ، بەلكى پۈتۈن دۇنيادا ئاياللاردىن گۈزەل ئەخلاق، ياخشى ئىشلارنى ئۆگىنىشىنى مەقسەت قىلغان كىشىلەر ئۈچۈن كۆرىنەرلىك ياخشى ئۆلگىلەردىن بولالايدۇ.

ھەقىقەتەن بۇ مەسىلە ئارقىمۇ - ئارقا باسقۇچلۇق پىلانغا، ھەرخىل كۆرسەتكۈچ، پروگرامما ۋە شىركەتلەرگە ئېھتىياجلىق، ئاياللارنىڭ تەربىيىدىكى ھەرقانداق پىلاننى قۇرۇش ۋە ئىجرا قىلىش ئۈچۈن مۇشۇ كىتابنىڭ ئۆزىنى ياكى بۇ كىتاب ئۆز ئىچىگە ئالغان قائىدىلەرنىڭ بىرىنى ئاساس قىلىش كېرەك، شۇنىڭ ئۈچۈن دىنى ئالىملار ئاياللار مەسىلىسىدىكى تەلىم - تەربىيە، خىزمەت، ۋە تۇرمۇش تەرەققىياتى قاتارلىق ئىشلاردا توغرا يۆلەش قۇرۇش ئۈچۈن جەمئىيەتتىكى

ئىقتىساد ئىگىلىرى، تەربىيىچىلەر، ھەر ساھەدىكى ئىختىساس ئىگىلىرى ۋە ئىسلاھاتقا چاقىرغۇچىلار بىلەن ئىتتىپاقلىشىشى كېرەك، ئەمەلىي پروگراممىلارنى بېكىتىش، شەرىئەت ئەھكاملىرى بىلەن بولغان توغرا يول كۆرسەتكۈچلەرنى ئەمەلىيلەشتۈرۈش، بۇ پروگراممىلارنى ئىجرا قىلىش ئۈچۈن ئەمەلىيەتتىكى ئىلغار ئۈسكۈنىلەرنى بېكىتىش كېرەك، بۇ پروگرامما ۋە كۆرسەتكۈچلەر تۆۋەندىكى ئىككى ئاساسقا قۇرۇلۇشى كېرەك:

- 1) شەرىئەتتە مۇقىم بېكىتىلگەن ئەقىدە، ھۆكۈم ۋە ئاساسىي مەقسەتلەر.
- 2) ھاياتلىقتا يۈز بىرىۋاتقان ئەمەلىي ۋاقىئەلىككە مۇۋاپىق بولۇش.

بۇ جەمئىيەتنى توغرا ھىمايە قىلىشنى ئەمەلىيلەشتۈرۈش، كىشىلەرنىڭ ئۆز تۇرمۇشىدا رازىمەنلىك بىلەن ھايات كۆچۈرۈشىگە توغرا يول ئېچىپ بېرىش ئۈچۈن دىنى ئالىملار ۋە ھەرساھەدىكى ئىختىساس ئىگىلىرى جەمئىيەتنى ئىدارە قىلىشتىن ئىبارەت بولغان بۇ خەتەرلىك ئىشنى الله نىڭ دىنىنى، شەرىئەتنىڭ مەقسەت - ئەھكاملىرىنى چۈشەنمەيدىغان ياكى ماددىي ۋە مەنىۋى مەدەنىيەتتىن مەغلۇپ بولغان مۇسۇلمان ئەۋلادلىرىغا ياكى شەرىئەتكە مۇۋاپىق ئىش قىلمايدىغان ياكى ئىنسانلارغا ياخشىلىق قىلىشقا ئىگە بولالمايدىغان كىشىلەرگە ياكى بۇنى ئەمەلىيەت ھەل قىلىدۇ دەپ ئەمەلىي ۋەقەلىكنىڭ ئۆزىگە تاشلاپ قويماسلىق كېرەك.

ھەقىقەتەنمۇ مۇشۇ پروگرامما ۋە كۆرسەتكۈچلەر توغرا بولغان شەرىئەت ئىلمىدىن ئىلىنغان بولۇشى، ھاياتلىقتىكى بۆلۈنۈش ۋە قارشىلىقتىن ئىبارەت ئۆزگىرىشچان ۋەقەلىكنى كەسكىن ھەل

قىلالىشى، شەرىئەت ھۆكۈملىرى ۋە ئىسلام دىنىنىڭ مەقسىتىگە مۇۋاپىق بولمىغان سولچىل ۋەقەلەرگە بويىسۇنماسلىقى كېرەك.

ھەقىقەتەنمۇ ئىجتىمائىي جەمئىيەتنى، ئىقتىسادىي سىستېمىنى، تەلىم - تەربىيە پروگراممىسىنى، تەشكىلى قۇرۇلمىلارنى ئۆزگەرتىشتە دىنىي ئالىملار بىلەن ھەرساھەدىكى ساپىدىل ئىختىساس ئىگىلىرىنى تېز سۈرەتتە ئۇچراشتۇرۇشنىڭ مۇھىم ئىكەنلىكى بىلىش بىلەن بىرگە، بۇ مۇھىم ئىشنى كىچىكتۈرمەسلىك ۋە ئالدىراپ بۇزۇپ قويماسلىق كېرەك.

ھەقىقەتەن كىشىلەرنىڭ تۇرمۇش ئەھۋالىنى بىلىشتە بۇ ئىشنىڭ ھەقىقىتىگە، ياخشى - يامانلىقىغا، ئۇلارنىڭ دىنىي ئېتىقادىغا زىتمۇزىت ئەمەسمۇ دېگەندەك تەرەپلەرگە قارىماستىن بەلكى ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشى بىلەن بۇ ئىش توغرا تەرەپكە يۈزلىنىشى مۇمكىن دېگەن قاراش بىلەن ئاساسلىق تەلەپ قىلىنىدىغان ئىشنىڭ ئۆزىگىلا قاراش كېرەك، بۇنداق قىلمىغاندا جەمئىيەتتىكى بۇ ئىشلارنىڭ يۈزلىنىشىنى ئۆزگەرتىش تۈگۈل بۇ ئىشنى توغرا يۈزلىنىشكە باشلاپ قويۇشۇمۇ تەس بولىدۇ.

كۆرسەتكەن تىرىشچانلىقنىڭ نەتىجىسى بىلەن بولغان خۇرسەنلىكتىن بولۇشى مۇمكىن بۇ يەردە سۆزلەپ ئۆتىدىغىنىمىز ئىسلام دىنى دۇنياغا تارقىلىشى ئەڭ تېز بولغان دىندۇر، بۇنىڭ ئۈچۈن ئاللاھقا كۆپ ماختاش - تەشەككۈرلەر بولسۇن، دۇنيادا يېڭىدىن ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلىپ مۇسۇلمان بولغانلارنىڭ كۆپچىلىكى غەرب ئەللىرىدە ياشاۋاتقانلار، بولۇپمۇ ئاياللار كۆپ ساننى تەشكىل قىلىدۇ، گەرچە دىن دۈشمەنلىرى غەرب ئەللىرىدە ياشاۋاتقان كىشىلەرگە ئىسلامنى ۋە ئىسلامدىكى ئاياللارنىڭ ئورنىنى

ئۆزگەرتىپ - قەبىھلەشتۈرۈپ سۈرەتلەپ بەرگەن بولسىمۇ لېكىن لېكىن غەرب ئەللىرىدە ياشاۋاتقان ئاياللارنىڭ ئىجتىمائىي جەمئىيەتتە ئىلاھىي پىرىنسىپ بىلەن ھايات كۆچۈرمەستىن بەلكى ئىنسانلارنىڭ تۈزگەن پىرىنسىپلىرىغا ئەگىشىپ دۇچ كېلىۋاتقان قىيىنچىلىقى، ئۇچراۋاتقان زۇلۇملىرىنى، تارتىۋاتقان جاپا - مۇشەققەتلىرى ئۇلارنى ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھنىڭ قانۇنى ئاستىدا ياشاپ، بۇنىڭ بىلەن ئۆزلىرىنىڭ ئىنتىزار بولغان ئىززەت - ھۆرمەت، ھەقىقىي ئەركىنلىككە بولغان تەشەننالىقنى قاندۇرۇش ئارزۇسى ئۇلارنىڭ تېزلىكتە دىننى قوبۇل قىلىپ ئىسلامغا كىرىشكە تۈرۈتكە بولدى.

پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىغا ۋە بارلىق ساھابىلارغا ئاللاھنىڭ رەھمەت سالاملىرى بولسۇن.

مەدىنە - مۇنەۋۋەرە شەھىرىدە تەرجىمە قىلىندى

1427 /4/ 20 ھ